

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ Δελτίο

B'
2006

ΣΥΜΒΟΛΙΚΗ ΤΙΜΗ ΓΙΑ ΜΗ ΜΕΛΗ: 1 ΕΥΡΩ

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ
THE FRIENDS OF THE BENAKI MUSEUM

Ἡ φωτογραφία στήν ὑπηρεσία τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης, τοῦ ἀνθρώπου

Αγαπητοί Φίλοι,
Ἡ φωτογραφία εἶναι τέχνη, καί μάλιστα –ἔτσι λέγεται συχνά μέ μεγάλη γενίκευση καί σχετική ἐπιπολαιότητα– τέχνη τῶν λίγων, πού ἔχουν τά μέσα καί τήν πολυτέλεια τοῦ ἐλεύθερου χρόνου! Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ φωτογραφική τέχνη, μέ τίς ἐντυπωσιακές ἐφευρέσεις τῶν πρωτοπόρων της, ξεκίνησε ἀπό ἐπιτακτικές ἀνάγκες καταγραφῆς σημαντικῶν μνημείων τῶν πολιτισμῶν τῆς ἀρχαιότητος, πέρασε ἀπό ἄλλες σπουδαῖες ἐξειδικευμένες ἐφαρμογές, ὅπως σέ μεγάλη ἔκταση στήν ὑπηρεσία τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς, καί εἶναι σή-μερα ἀναντικατάστατο ἐργαλεῖο ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καί βεβαίως πηγὴ μεγάλης ἀπόλαυσης, μέσο καταγραφῆς γεγονότων καί αἰσθητικῆς δημιουργίας στόν ἰδιωτικό βίο καί στήν καθημερινή μας ζωή.

Ὅλα αὐτά τά ἐκθέτει μέ ἐξαιρετική πληρότητα στό κύριο δημοσίευμα τοῦ Ἐνημερωτικοῦ μας Δελτίου ἡ ἐπιμελήτρια τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἀρχείου τοῦ Μουσείου Μπενάκη Ἀλίκη Τσίργιαλου. Τήν εὐχαριστοῦμε πολύ γιά τήν ἰδιαίτερα διδακτική –χάρις καί στήν ἐξαιρετική τεκμηρίωση– συμβολή της. Συνιστοῦμε στούς Φίλους νά παρακολουθοῦν τίς σπουδαῖες ἐκδηλώσεις τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἀρχείου μέ τίς ἐπικαιρές καί ἀναδρομικές Ἐκθέσεις ἀπό τό πολύτιμο ἀρχεῖακό ὑλικό πού διαθέτει, τό ὁποῖο ἀποτυπώνει σημαντικές στιγμές τῆς πολιτιστικῆς ἱστορίας μας, συχνά χαμένες πλέον, καθώς καί πανέμορφες αἰσθητικές ἐπιδόσεις γνωστών καί ἄγνωστων καλλιτεχνῶν φωτογράφων τῆς παλαιότερης καί τῆς σύγχρονης ἐποχῆς.

Στούς ἀγαπητούς Φίλους, ἀναγνώστες τοῦ

Δελτίου μας ἐπισημαίνουμε καί τήν πολύ χρησιμη παρουσίαση τοῦ Πωλητηρίου τοῦ Μουσείου Ἰσλαμικῆς Τέχνης, γραμμένη μέ γνώση καί ἀγάπη ἀπό τήν Ὑπεύθυνη τῶν Πωλητηρίων τοῦ Μουσείου Μπενάκη Δέσποινα Γερουλάνου. Τονίζουμε γιά μία ἀκόμη φορά καί ἀπό τό βῆμα αὐτό τή σημασία πού ἔχει γιά τήν οἰκονομική ἐνίσχυση τοῦ Μουσείου μας ἡ ἀποδοτική λειτουργία τῶν Πωλητηρίων του στά κτήρια τῆς Κουμπάρη, τῆς Πειραιῶς καί τοῦ Κεραμεικοῦ. Ἡ ἐπισήμανσή μας γίνεται ἐκκλήση πρὸς τά μέλη μας ἐν ὅψει τῶν ἐορτῶν τῶν Χριστουγέννων καί τῆς Πρωτοχρονιάς νά προτιμήσουν καί φέτος τά Πωλητήρια αὐτά γιά τίς ἐορταστικές ἀγορές τους.

Καλά Χριστούγεννα, λοιπόν, καί νά εἶναι τό 2007 μιὰ Κ α λ ῆ Χ ρ ο ν ι ᾶ !

Ἀφοί Ρωμαῖδη, Τό Δημοτικό θέατρο στήν πλατεία Κοτζιά.
Ἀθήνα, περ. 1890

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

Αλεξάνδρα Κουίνη

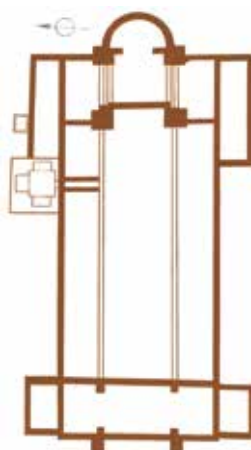

Οι ξεναγηθέντες Φίλοι
μπροστά στην αυλή της
Ομορφοκκλησίας

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Στην έκθεση με τίτλο: «Από την Αρχαιολατρία στον Φιλελληνισμό», που διοργανώθηκε στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, ξεναγήθηκε ομάδα μελών στις 27 Μαΐου. Η επιμελήτρια της έκθεσης, κ. Δήμητρα Κοκίου, παρουσίασε μέσα από τα εκτιθέμενα λευκώματα, χαρτικά, περιγητικά κείμενα, χάρτες, λογοτεχνικές εκδόσεις, διακοσμητικά, αντικείμενα καθημερινής χρήσης τη σταδιακή μεταβολή της στάσης των Ευρωπαίων έναντι των Ελλήνων από τη λατρεία του αρχαιοελληνικού πολιτισμού –που χαρακτήριζε την εποχή της Αναγέννησης και του Διαφωτισμού– στη νέα πραγματικότητα που ξεπήδησε από την έκρηξη της Επανάστασης και από το συμβολικό χαρακτήρα που αυτή απέκτησε.

Την επόμενη ημέρα ομάδα Φίλων πήρε μέρος σε μία εκ νέου γνωριμία με ένα γνωστό από παλιά χώρο: το ανασκαμμένο τμήμα του **Κεραμεικού**, που αναδιαμορφώθηκε με την ευκαιρία των Ολυμπιακών Αγώνων, και το θαυμάσια ανακαινισμένο μουσείο του. Η προϊσταμένη της Γ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, κ. Νικολέττα Βαλάκου, ανέλυσε στους παρισταμένους τις πολλαπλές χρήσεις και τη σημασία του χώρου κατά την αρχαιότητα, καθώς και την πρακτική, συναισθηματική και καλλιτεχνική αξία των περίφημων επιτύμβιων μνημείων και των κτερισμάτων που περιλαμβάνονταν στους περιβόλους και τους μεμονωμένους τάφους.

Η βασιλική
του Λεωνίδα.
André Grabar, L'Age d' Or de Justinien, Paris 1966

Την **περιοχή του Ιλισού**, χώρο με σπάνια πυκνότητα ναών, ιερών, αλλά και δημοσίων κτηρίων της αρχαιότητας, περιήλθε ομάδα μελών στις 30 Μαΐου. Η κ. Αρτεμής Σκουμπουρδή ανέλαβε με τη γνωστή επιμέλεια και ακρίβεια την ξενάγηση στο Παναθηναϊκό Στάδιο, τη βασιλική του Λεωνίδα, το Ολυμπιεϊόν και το εκεί ανασκαφέν ρωμαϊκό συγκρότημα θερμών, τα πολυάριθμα ιερά στις κοίτες του Ιλισού, τα σωζόμενα λείψανα του ναού της Αρτέμιδος Αγροτέρας. Η συντροφιά κατέληξε σε φιλόξενο καφέ στου Μετς, όπου η ξεναγούσα μίλησε για τα παριλίσια θέατρα και εν γένει τη θεατρική κίνηση του 19ου αι. στην τότε ρομαντική αυτή γωνιά της πρωτεύουσας.

Το απόγευμα της Δευτέρας 5 Ιουνίου οι Φίλοι είχαν την ευκαιρία να επισκε-

φθούν το Μέγαρο Διομήδη, έδρα του Ιστορικού Αρχείου της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, και να ξεναγηθούν από τον κ. Γεράσιμο Νοταρά (επικεφαλής της Υποδιεύθυνσης του Αρχείου) στην έκθεση «**Ιστορία του ελληνικού χαρτονομίσματος (1822-2002)**», μέσα από τις συλλογές του Κοινοφελούς Ιδρύματος Κοινωνικού και Πολιτιστικού Έργου και της Ε.Τ.Ε. Ο εκπαιδευτικός στόχος της έκθεσης αναδείχθηκε μέσα από 15 ενότητες, οι οποίες περιελάμβαναν 180 χρόνια κυκλοφορίας από 6 εκδοτικές τράπεζες, 30 και πλέον εκδόσεις και περισσότερους από 830 τύπους και αξίες τραπεζογραμμάτων, καθώς και 2 ελληνικές και τουλάχιστον 6 ξένες νομισματικές μονάδες που κυκλοφόρησαν στον ελληνικό χώρο την περίοδο αυτή.

Απόστολος Βερβέρογλου

Στις 11 Σεπτεμβρίου διοργανώθηκε ξενάγηση στην έκθεση «**Η Μορφή της Αρχής. Καλλιτέχνες του 20ού Αιώνα και η Αρχαία Ανατολική Μεσόγειος**» στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης Γουλιανδρή από την επιμελήτρια της έκθεσης κ. Μαρία Τόλλη. Γενική ήταν η εκτίμηση ότι η έκθεση πέτυχε με πολύ διδακτικό τρόπο το στόχο της: μέσα από την αντιστιχτική παράθεση αφ' ενός αντικειμένων από την Αίγυπτο, τη Μεσοποταμία και την ευρύτερη Εγγύς Ανατολή, την Κρήτη, τις Κυκλάδες και την ηπειρωτική Ελλάδα και αφ' ετέρου έργων ορισμένων από τους πρωτοπόρους καλλιτέχνες του 20ού αιώνα

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης Γουλιανδρή

Σ.Ι.Α.

André Derain, Ανδρική μορφή σε οκλάζουσα στάση (1907). Βιέννη, Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης - Ίδρυμα Ludwig, αρ. ευρ. 45/P

(Brancusi, Derain, Giacometti, Matisse, Moore, Picasso, Rodin) να καταδείξει τις επιρροές, έμμεσες ή άμεσες, που ενέπνευσαν οι πρώιμες αυτές μορφές τέχνης σε δημιουργούς της εποχής μας.

Με ξενάγηση από τον ίδιο το συλλέκτη κ. Βίκτορα Μελά, μέλος των Φίλων, γνώρισαν τα μέλη στις 19 Σεπτεμβρίου τους εξαιρετικά ενδιαφέροντες χάρτες και τις εκδόσεις, που συγκροτούσαν την έκθεση: «Πελοπόννησος: Χαρτογραφία και Ιστορία, 16ος-18ος αιώνας» στο Μέγαρο Εϋνάρδου. Το σπάνιο υλικό, προερχόμενο από το Αρχείο Χαρτογραφίας του Ελληνικού Χώρου (το οποίο ιδρύθηκε το 2002 με τη δωρεά του Βίκτορος και της Νιόβης Μελά στο Μορφωτικό Ίδρυμα της Ε.Τ.Ε.), από την ιδιωτική συλλογή του Αντώνη Τάντουλου, καθώς και από τη Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, κατέστησε σαφές ότι οι χάρτες αποτελούν αντικείμενο που επιδέχεται πολλαπλές ερμηνείες, υπηρετεί πολυάριθμους στόχους και έχει ποικίλους αποδέκτες.

Ένα ακόμη πνευματικό ίδρυμα της πρωτεύουσας, το **Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο**, επισκεφθήκαν οι Φίλοι στις 16 Οκτωβρίου. Ιδρυμένο το 1980, προϊόν των προσωπικών προσπαθειών του ακάματου Προέδρου του (και μέλους των Φίλων), κ. Μάνου Χαριτάτου, έχει συγκεντρώσει μοναδικό θησαυρό τεκμηρίων της ιστορίας της Ελλάδας του 19ου και του 20ού αιώνα. Καθώς τα τελευταία χρόνια επεκτάθηκε και σε δεύτερο πολυώροφο κτήριο, δίνει τη δυνατότητα στους ερευνητές να προσεγγίσουν το πολύτιμο αυτό σύνολο και συμβάλλει όσο λίγοι φορείς στη διάσωση ανεκτίμητων μικρών και μεγάλων ψηφίδων του παρελθόντος της χώρας μας και του υπερόριου ελληνισμού.

Σ.Ι.Α.

Το Σάββατο 18 Νοεμβρίου 2006 με σύμμαχό μας τον καιρό ξεκινήσαμε με το φως μιας φθινοπωρινής λιακάδας να γνωρίσουμε την εκκλησία του Αγ. Γεωργίου στο Γαλάτσι, την επονομαζόμενη «**Ομορφοκκλησιά**». Πρόκειται για κτίσμα του 12ου αι., ιδιαίτερα υψηλής ποιότητας τόσο ως προς το γλυπτό διάκοσμο όσο και ως προς την αγιογράφηση, μολοντί βρίσκεται μακριά από την κατοικημένη περιοχή των Αθηνών και ίσως να αποτελούσε καθολικό μονής. Ο ναός, εγγεγραμμένος σταυροειδής με ραδινό οκτάπλευρο

Justus Danckerts, Peloponnesus hodie Moreae Regnum. Άμστερνταμ, ca 1700. Επιχρωματισμένη χαλκογραφία. Zach. 868. Συλλογή ΜΙΕΤ

τρούλο, έχει ένα παρεκκλήσιο στη νότια πλευρά με σαφείς δυτικές επιρροές, προφανώς λόγω της έλευσης των Φράγκων. Στην παρατήρηση της αγιογράφησης του ναού καταναλώσαμε το μεγαλύτερο μέρος της ξενάγησής μας, διότι πραγματικά παρουσίαζε τεράστιο ενδιαφέρον. Με τις επισημάνσεις της η αρχαιολόγος της 1ης Εφορείας Βυζαντινών Μνημείων, κ. Μαρίνα Παπαδημητρίου, μάς βοήθησε να αντιληφθούμε σημαντικά στοιχεία, όπως η λεπτομερής απεικόνιση των αιχμηρών εργαλείων στο μαρτύριο του τροχού του Αγ. Γεωργίου, ή τα στοιχεία της φορεσιάς και του στολισμού μια νύφης του 12ου αι., στον εν Κανά Γάμο. Ένας καταπληκτικός Χριστός Παντοκράτορας παρέμενε σχεδόν ακέραιος στον τρούλο για να τον θαυμάσουμε 800 και πλέον χρόνια μετά τη δημιουργία του. Είναι ο ίδιος Παντοκράτορας που απετέλεσε πηγή έμπνευσης για το Φώτη Κόντογλου, ο οποίος επισκεπτόταν καθημερινά την Ομορφοκκλησιά για να τον παρατηρεί. Έξω από το κρύο εσωτερικό του ναού, ο ήλιος έλαμπε ακόμη και η ζεστασιά του ήταν καλοδεχούμενη από όλους μας, που πήραμε τον δρόμο του γυρισμού γεμάτοι από μια ακόμη πνευματική και αισθητική εμπειρία.

Μαριλένα Μουσχουντί

Το Σάββατο 25 Νοεμβρίου μικρή ομάδα Φίλων επισκεφθήκαμε το **Ταχυδρομικό και Φιλοτελικό Μουσείο**, που στεγάζεται από το 1978 (που ιδρύθηκε) σε διώροφο κτήριο πίσω από το Καλλιμάρμαρο Στάδιο. Στην πρώτη από τις δύο αίθουσες εκτίθενται αντικείμενα που διηγούνται την εξέλιξη των Ταχυδρομείων: γραμματοκιβώτια, σφραγιστικές μηχανές, τσάντες και σάλπιγγες διανομών, καθώς και πίνακες διάσημων ελλήνων ζωγράφων, που έχουν απεικονιστεί σε γραμματόσημα. Στη δεύτερη αίθουσα παρουσιάζεται υλικό σχετικό με τα γραμματόσημα και τη διαδικασία εκτύπωσής τους, όπως οι μεγάλες κεφαλές Ερμού (πρώτο ελληνικό γραμματόσημο, εκδοθέν στο Παρίσι το 1861), χάλκινες πλάκες εκτύπωσης, σχέδια του Ιω. Κεφαλληνού, γραμματόσημα των πρώτων Ολυμπιακών Αγώνων (1896), σφραγίδες ταχυδρομικών γραφείων από το 1901 έως σήμερα. Η ομάδα έμεινε απολύτως ικανοποιημένη από την άριστη ξενάγηση του ειδικού, κ. Π. Τζεργιά, και τα μοναδικά εκθέματα του Μουσείου.

Ρωξάνη Τσιμπροπούλου

*Το ημιανεσκαμμένο
κοίλον του θεάτρου
της Σικυώνος, με
τμήμα της ορχήστρας
και της σκηνής*

ΕΚΔΡΟΜΕΣ

Το Σάββατο 3 Ιουνίου ήταν μια ηλιόλουστη, αλλά δροσερή καλοκαιρινή ημέρα. Με συνοδό-ξεναγό τον κ. Σταύρο Αρβανιτόπουλο και τον γνωστό –από άλλες εκδρομές– και αγαπητό οδηγό κ. Μιλτιάδη οι οιωνοί ήταν άριστοι εξ αρχής και η γνωριμία μας με την ιστορία της **Κορινθίας** που θα επισκεπτόμασταν άρχισε καθ' οδόν. Στάση πρώτη: η τεράστια σε διαστάσεις βασιλική του Λεχαίου. Πρόκειται για το δυτικό λιμάνι της αρχαίας Κορίνθου, που άρχισε να κατασκευάζεται τον 6ο αι. π.Χ., ανακατασκευάστηκε στη ρωμαϊκή περίοδο, ενώ μεγάλη ήταν η σημασία του και στα πρώιμα βυζαντινά χρόνια, γεγονός που περιίτρانا μαρτυρεί και ο ως άνω ναός. Στάση δεύτερη: η αρχαία Σικυών. Με τη βοήθεια του αρχαιολόγου-συνοδού μας προσπαθήσαμε να αναπαραστήσουμε την εικόνα της πόλης, επισκεπτόμενοι το εντυπωσιακό θέατρο, τα ερείπια της αρχαίας αγοράς με το ναό, την κτισμένη σε δύο επίπεδα λόγω της ιδιομορφίας του εδάφους παλαιόστρα και τέλος τα ανακατασκευασμένα από το μέγα Αν. Ορλάνδο ρωμαϊκά λουτρά. Το μεσημέρι μάς βρήκε σε πλήρη ευωχία σε ταβερνάκι στο χωριό Νεράντζα, όπου γευθήκαμε υπέροχους μεζέδες δίπλα σε μια φουρτουνιασμένη από το βοριά θάλασσα. Στην επιστροφή περάσαμε –χωρίς δυστυχώς να σταματήσουμε λόγω δυσκολίας πρόσβασης– από τις Κεγχρεές, όπου είχε διαμορφωθεί το πεταλόσχημο ανατολικό λιμάνι της αρχαίας Κορίνθου. Από το λιμάνι αυτό αναχώρησε ο Απόστολος Παύλος το 53 για την Έφεσο. Από εκεί αναχωρήσαμε και εμείς για την επιστροφή στην πεζή πραγματικότητα της Αθήνας.

Μαριλένα Μουσχουντή

Στις 16-18 Ιουνίου 2006 πολυμελής ομάδα Φίλων του Μουσείου επισκεφθήκαμε τη **Νάξο**. Στο όμορφο και τόσο ενδιαφέρον κυκλαδίτικο νησί μάς υποδέχθηκε η κ. Ανθή Βαλσαμάκη και μας ξενάγησε στη Μονή Χρυσοστόμου, όπου ψάλλαμε τον εσπερινό σε μια κατανυκτική ατμόσφαιρα. Με τη βοήθεια της αρχαιολόγου κ. Μ. Τσάφου γνωρίσαμε τις σημαντικότερες από τις 41 βυζαντινές εκκλησίες του νησιού: Παναγία Πρωτόθρονη με τις θαυμάσιες αγιογραφίες πολλών περιόδων, καθώς και το Εκκλησιαστικό Μουσείο με τις αποτοιχίσεις της εποχής της εικονομαχίας, τον Αγ. Νικόλαο και τον Αγ. Αρετίμο στο Σαγκρί, τον Αγ. Γεώργιο Διασορίτη και την σαν πλασμένη με το χέρι Παναγία Δροσι-

ανή. Στη διαδρομή συναντήσαμε πολλούς ενετικούς πύργους-μοναστήρια, πύργους-οχυρά και πύργους-εξοχικές κατοικίες των Ενετών, όπως τον Πύργο Μπαζαίου, τον οποίο επισκεφθήκαμε. Μια βόλτα ως την Απείρανθο για φαγητό και κουβέντα με τους φιλόξενους κατοίκους με τη χαρακτηριστική κρητική προφορά και νοοτροπία. Η επίσκεψη στο μεσαιωνικό κάστρο της Χώρας εντυπωσιακή: η καθολική εκκλησία και ο πύργος, οι μονές των Καπουτσίνων και των Ουρσουλινών, τα αρχοντικά με τους θυρεούς, τα οικόσημα (κρίνα, αετοί, παπικές τιάρες και σημαντικές χρονολογίες), στο εσωτερικό παλαιά σκαλιστά βενετσιάνικα έπιπλα, πολύτιμα αντικείμενα, αλλά και το Αρχαιολογικό Μουσείο, που φιλοξενεί εκθέματα της κυκλαδικής, υστερομυκηναϊκής, γεωμετρικής και ρωμαϊκής εποχής. Ολοκληρώνοντας την περιήγησή μας στο νησί γευθήκαμε στην παραλία την ονομαστή γραβιέρα, τα ντόπια φαγητά, το ωραίο κρασί –το Νέκταρ των Θεών– με θέα την εντυπωσιακή Πορτάρα.

Καίτη Βαρβαγιάνη

Η ξενάγηση από αρχαιολόγους της Γ' Ε.Π.Κ.Α. σε μνημεία της Δυτικής Αττικής προγραμματίστηκε στις 17 Ιουνίου. Τους 22 εκδρομείς υποδέχθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο των **Μεγάρων**, που στεγάζεται στο υποδειγματικά ανακαινισμένο παλαιό Δημαρχείο του 19ου αι., η υπεύθυνη, κ. Μαρία Γρηγοριάδου. Με τη βοήθειά της γνωρίσαμε την ιστορία και τον πολιτισμό των Μεγάρων μέσα

Στα σκαλοπάτια της εισόδου του Πύργου Μπαζαίου

Ομάδα των εκδρομέων στο φρούριο των Αιγιοσθένων

από τα χαρακτηριστικότερα ευρήματα από την πόλη και την ευρύτερη περιοχή, καθώς και τα σωζόμενα οικοδομικά κατάλοιπα («κρήνη του Θεαγένη», στοά, υπόγειοι χώροι κατοικιών). Στη συνέχεια επισκεφθήκαμε το περιώνυμο φρούριο των **Αιγιοσθένων**, όπου με τη λεπτομερή και ουσιαστική ξενάγηση της κ. Έφης Μπαζιωτοπούλου-Βαλαβάνη περιηγηθήκαμε τα τείχη της πόλης και το επιβλητικό οχυρό, καθώς και την παρακείμενη πεντάκλιτη παλαιοχριστιανική βασιλική με το διατηρούμενο ψηφιδωτό δάπεδο. Η εκδρομή ολοκληρώθηκε με τη γαστρομαργική απόλαυση σε ταβερνάκια δίπλα στη γαλήνια θάλασσα της Αττικής.

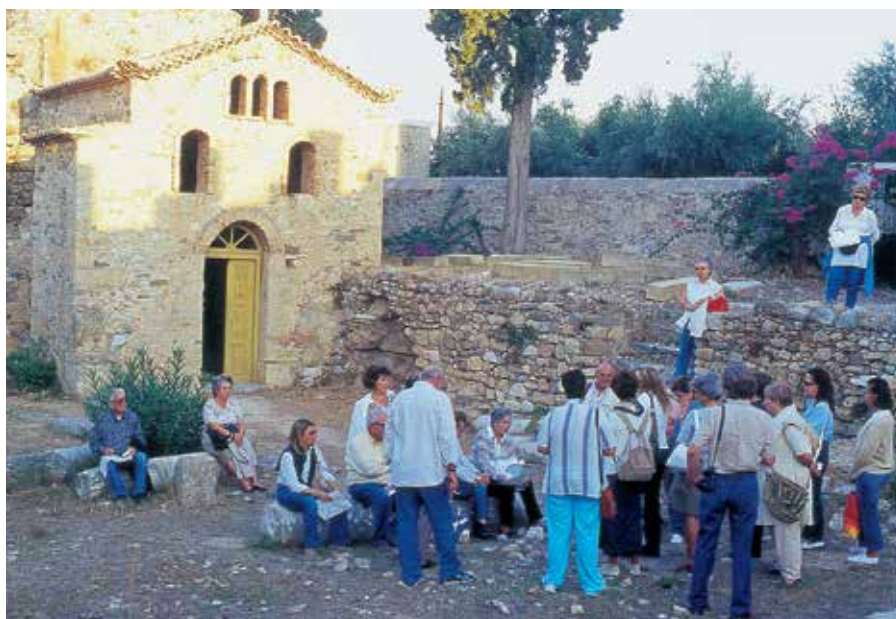
Σ.Ι.Α.

Στις 13 Σεπτεμβρίου ταξιδέψαμε στην ωραία **Άνδρο**, το νησί με την πλούσια πολιτιστική κίνηση. Επισκεφθήκαμε το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης του Ιδρύματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή, όπου θαυμάσαμε στην Έκθεση «Θάλαττα» τα υπέροχα έργα του Π. Τέτσης

ξεναγό την επιμελήτρια κ. Μ. Καταγά. Επίσης είχαμε την ευκαιρία στο Ίδρυμα Κυδωνιέως να δούμε τις εκθέσεις έργων των ζωγράφων Δημήτρη Μυταρά και Χρίστου Καρρά, όπως επίσης και την έκθεση χαρακτικών στην Καίρειο Βιβλιοθήκη. Τριγυρίσαμε στη Χώρα, που παραμένει πάντα αναλλοίωτη και όμορφη, αγοράσαμε τα περίφημα αμυγδαλωτά και καταλήξαμε σ' ένα πλούσιο γεύμα στο Κυπρί του Γαυρίου, θαυμάζοντας από ψηλά τη γαλάζια θάλασσα των Κυκλάδων.

Λένα Χατζηπέτρου

Μπροστά στο ναό της Αγ. Σοφίας Κορώνης, κτισμένης στα ερείπια της παλαιοχριστιανικής βασιλικής

ΕΠΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΒΡΑΔΙΑ

Την 21η Ιουνίου, ημέρα του θερινού ηλιοστασίου, γιόρτασαν οι Φίλοι με μία εξαιρετική βραδιά στο Κυλικείο του Μουσείου. Μετά από την επιτυχία της περυσινής αντίστοιχης εκδήλωσης με μικρασιατική μουσική και γεύσεις, φέτος στράφηκαν στις ομορφιές της δυτικής Ελλάδας, απολαμβάνοντας εδέσματα από την Κέρκυρα, την Κεφαλλονιά και τη Ζάκυνθο και τη λεπτειότητα μουσική και τις καντάδες των Επτανήσιων υπό το σεληνόφως και τη σαγήνη της μεθυστικής μυρωδιάς από τα γίασεμιά και το νυχτολούλουδο του κήπου του Μουσείου. Τις καντάδες ερμήνευσαν υποδειγματικά χορωδοί και μουσικοί από την Εθνική Λυρική Σκηνή, τις συνταγές επέλεξε το μέλος μας, κ. Διονυσία Λούντζη, την εκτέλεση ανέλαβε ο υπεύθυνος του Κυλικείου, κ. Τάκης Χριστοφιλέας, και οι άξιοι συνεργάτες του.

Σ.Ι.Α.

Τριήμερη εκδρομή στην **Πυλία** πραγματοποιήθηκε από τις 29 Σεπτεμβρίου ως την 1 Οκτωβρίου. Στη Μεσσήνη μάς ξενάγησαν με θέρμη και πληρότητα στα δημόσια κτήρια, ιερά και οχυρώσεις των ύστερων κλασικών, ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων οι υπεύθυνοι των ανασκαφών κ. Ελ. Σιουμπάρα και Π. Σιδηρόπουλος. Η προχωρημένη ώρα και το φιλόδοξο πνεύμα επέβαλαν τη... θυσία του μεσημεριανού, ώστε να προλάβουμε να δούμε με το απογευματινό φως την Κορώνη. Την ειδυλλιακή αυτή ώρα απολαύσαμε στο περίφημο

κάστρο, παρά τη φθοροποιό και προσβλητική για το μνημείο παρουσία κατοίκων (ακόμη σήμερα) στο εσωτερικό του, όπου μας ξενάγησε η αρχαιολόγος, κ. Γιάννα Γρηγοροπούλου. Την επομένη ξεναγηθήκαμε στο λεγόμενο ανάκτορο του Νέστορος, τον παρακείμενο θολωτό τάφο και το μικρό, αλλά μοναδικό σε ποιότητα και ποσότητα εκθεμάτων Αρχαιολογικό Μουσείο της Χώρας από την Προϊσταμένη της ΔΗ' Ε.Π.Κ.Α., κ. Ξένη Αραπογιάννη, που μας υποδέχθηκε με πνεύμα ειλικρινούς φιλοξενίας και γενναιοδωρία στη διάθεση χρόνου, παρά το φόρτο εργασίας. Τη σκυτάλη παρέλαβε ο αρχαιολόγος της Εφορείας Εναλίων Αρχαιοτήτων, κ. Γιώργος Κουτσουφλάκης, ο οποίος παρουσίασε αναλυτικώς το έργο του Κέντρου Υποβρύχιων Αρχαιολογικών Ερευνών που εδρεύει στο κάστρο της Πύλου, καθώς και το εκτιθέμενο μέρος της συλλογής του γνωστού γάλλου δημοσιογράφου και φιλέλληνα René Puaux. Ακολούθησε βαρκάδα στον κόλπο του Ναβαρίνου και αποβίβαση στα δύο από τα τρία ηρώα των πρωταγωνιστών της ναυμαχίας του 1827 (Ρώσων και Αγγλων). Το πρόγραμμα της τελευταίας ημέρας περιελάμβανε την περιήγηση από αρχαιολόγους της 26ης Ε.Β.Α. σε δύο ακόμη φρούρια της Πυλίας: στο κάστρο της Μεθώνης με την πολυτάραχη ιστορία, υπό την καθοδήγηση της κ. Γιάννας Αγγελόπουλου, και στο θαυμάσια συντηρημένο Νόικαστρο της Πύλου.

το 110000 π.Χ. ως τον 3ο αι. μ.Χ. Στη συνέχεια οι εκδρομείς επισκέφθηκαν το επιβλητικό φρούριο του Καράμπα, κτίσμα του 1684. Λίγο αργότερα μετέβησαν στη γειτονική Ερέτρια, όπου περπάτησαν στο θαυμάσια διαμορφωμένο αρχαιολογικό χώρο και περιηγήθηκαν τις αίθουσες του αρχαιολογικού μουσείου, όπου εκτίθενται ευρήματα από την πόλη της Ερέτριας, το Λευκαντί, την Αμάρυνθο και τη Μαγούλα.

Η γνωριμία με το μνημειακό πλούτο της Δυτικής Αττικής συμπληρώθηκε με επίσκεψη σε δύο οχυρωματικά έργα και μία βυζαντινή μονή στις 14 Οκτωβρίου. Οι Φίλοι ξεναγήθηκαν και πάλι από την κ. Έφη Μπαζιωτοπούλου-Βαλάνη, αυτή τη φορά στον πολυώροφο πύργο της **Οινόης**, κτισμένο τον 4ο αι. π.Χ. σε κατάλληλη θέση ώστε να ελέγχει τον παρακείμενο αρχαίο δρόμο, και στο καλύτερο δείγμα οχυρού των ελληνιστικών χρόνων, στο Κάστρο των Ελευθερών (**Πάνακτον ή Γυφτόκαστρο**), το οποίο οικοδομήθηκε επίσης τον 4ο αι. για τον έλεγχο της οδού Θηβών-Πλαταιών-Ελευσίνος. Κατόπιν, η αρχαιολόγος της 1ης Ε.Β.Α. κ. Αικατερίνη Παντελίδου ξενάγησε τους εκδρομείς στη **Μονή Οσίου Μελετίου**, ένα από τα χαρακτηριστικότερα μοναστηριακά συγκροτήματα της βυζαντινής περιόδου, που διατηρεί το σύνολο σχεδόν των αρχικών του κτισμάτων, με προεξάρχον το περιώνυμο καθολικό του 11ου/12ου αιώνας.

Σ.Ι.Α.

Με μεγάλη συμμετοχή και θαυμάσιο καιρό ξεκίνησε η εκδρομή των Φίλων το Σάββατοκύριακο 20-21 Οκτωβρίου για το **Ναύπλιο**, όπου μας περίμενε ένα πολύ γεμάτο πρόγραμμα. Κατά την διαδρομή ο κ. Σταύρος Αρβανιτόπουλος, με την καταπληκτική πάντα ξενάγησή του, μας ενημέρωνε για την ιστορία της περιοχής σε συνδυασμό με τα μνημεία που συναντούσαμε στην πορεία, μέχρι που αντικρίσαμε από μακριά το Παλαμήδι. Η επίσκεψη ξεκίνησε από την έκθεση πελοποννησίων ζωγράφων (Α. Βουρλούμη, Κ. Πανιάρα, Γ. Σπυρόπουλου, Παύλου, Τάσου κ.ά.), καθώς και την έκθεση αρχαίων νομισμάτων της Πελοποννήσου στο πρόσφατα ανακαινισμένο νεοκλασικό κτήριο της Alpha Bank. Στη συνέχεια περίμενε το **Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα Β. Παπαντωνίου**. Μετά τη θερμή υποδοχή της προέδρου του Ιδρύματος, κ. Νανάς Παπαντωνίου, ξεναγηθήκαμε από την

Α. Τάσος (Αλεβίζος), Αγρότες της Μεσσηνίας, Ξυλογραφία (1957). Έργα καλλιτεχνών από την Πελοπόννησο, Αθήνα 2006

υπεύθυνη των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, κ. Πόπη Ζάχου-Καλκού-νου, στις αίθουσες με τα χαρακτηριστικά και τόσο ενδιαφέροντα αντικείμενα από την εποχή που το Ναύπλιο έγινε πρωτεύουσα της Ελλάδος, και καταλήξαμε στο ξεστό χώρο του πωλητηρίου. Το παράρτημα της Εθνικής Πινακοθήκης στο Ναύπλιο ήταν ο επόμενος σταθμός μας. Το διατηρητέο κτίριο του 1905 όπου στεγάζεται, ανακαινίστηκε από το Ίδρυμα Ωνάση και διαθέτει μόνιμη συλλογή με έργα των Βρυζάκη, Γύζη, Λύτρα, Βολανάκη, Μαργαρίτη κ.ά., εμπνευσμένα από τον Αγώνα, τα οποία μας παρουσίασε η κ. Λαμπρινή Καρακούρη. Το Παλαμήδι και το Μπούρτζι τα γνωρίσαμε διαφορετικά, μέσα από τη λεπτομερή ξενάγηση του κ. Στ. Αρβανιτόπουλου. Θαυμάσαμε και την πανέμορφη θέα από ψηλά: το Ναύπλιο που τριγυρισμένο από τη θάλασσα παραμένει γοητευτικό, με τους στενούς δρόμους, τις εκκλησίες και τα ωραία σπίτια από το ιστορικό παρελθόν του. Το ξενοδοχείο Αμαλία όπου μείναμε, το καλό φαγητό στην παραλία και ο θαυμάσιος ηλιόλουστος καιρός, βοήθησαν η εκδρομή μας να έχει επιτυχία.

Λένα Χατζηπέτρου

Πανοραμική άποψη... των εκδρομέων στο Παλαμήδι

Λιονύσης Βλαχόπουλος

Περιηγούμενοι τα πλούσια εκθέματα του Μουσείου της Ερέτριας

Στις 7 Οκτωβρίου οργανώθηκε εκδρομή στη **Χαλκίδα** και την **Ερέτρια**. Η κ. Αμαλία Καραπασχαλίδου, Αναπληρώτρια Προϊσταμένη της ΙΑ' Ε.Π.Κ.Α., ξενάγησε τα μέλη στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Χαλκίδας, στο οποίο εκτίθενται ευρήματα από ολόκληρη την Εύβοια, αποκαλύπτοντας την τεράστια διάρκεια ιστορία του νησιού από

Λημοσθένης Φλώρος

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Το κτήριο της Κεντρικής Υπηρεσίας των Γενικών Αρχείων του Κράτους στο Ψυχικό

Η συνεργασία των διαφόρων πολιτιστικών φορέων αποτελεί πλέγμα, πάνω στο οποίο μπορεί να θεμελιωθεί η ανάδειξη και η προβολή του ελληνικού πολιτισμού, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό. Τον τελευταίο χρόνο η κατ' επανάληψιν καλή συνεργασία των Γενικών Αρχείων του Κράτους και του Μουσείου Μπενάκη είχε ως στόχο την προβολή αυτή με άριστα αποτελέσματα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οι Φίλοι του Μουσείου Μπενάκη έγιναν θερμά δεκτοί και ξεναγήθηκαν στους εκθεσιακούς χώρους της Κεντρικής Υπηρεσίας των Γ.Α.Κ.

Στις 15 Μαΐου πραγματοποιήθηκε διεθνής έκθεση στο κεντρικό κτήριο του Μουσείου Μπενάκη στην οδό Κουμπάρη, με θέμα τις χειροποίητες δαντέλες από την Ο.Ι.Δ.Φ.Α. Στην έκθεση αυτή το Γραφείο του Νομού Χανίων των Γ.Α.Κ. μετείχε με τρία σπάνια κρητικά κεντητά «κολέτα» εξαιρετικής τέχνης, που εντυπωσίασαν τους επισκέπτες της έκθεσης.

Τον Ιούνιο, στο πλαίσιο του 13ου Διεθνούς Συνεδρίου Αρχιτεκτονικής (I.C.A.M.), ομάδα συνέδρων αρχιτεκτόνων επισκέφθηκε –με παρέμβαση του Μουσείου Μπενάκη– την Κεντρική Υπηρεσία των Γ.Α.Κ. και ξεναγήθηκε στους χώρους του κτηρίου. Οι μετέχοντες αρχιτέκτονες είχαν την ευκαιρία να δουν πολυάριθμα, εξαιρετικά ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά σχέδια ελληνικών σχολείων των μέσων του 20ού αιώνα.

Τέλος, στις 2 Ιουλίου πραγματοποιήθηκε εκδήλωση στο Ιστορικό Αρχείο και Μουσείο της Ύδρας προς τιμήν της Ραλλούς Μάνου και του Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα, όπου εκτέθηκαν σκηνικά του Χατζηκυριάκου-Γκίκα, που είχαν κατασκευαστεί ειδικά για το χορόδραμα της Ραλλούς Μάνου (με μουσική του Μάνου Χατζιδάκι) *Το Καταραμένο Φίδι* και σήμερα ανήκουν στο Μουσείο Μπενάκη. Η εκδήλωση χρηματοδοτήθηκε εν μέρει από το Σωματείο των Φίλων του Μουσείου μας.

Αυτές οι επανειλημμένες κοινές εκδηλώσεις του Μουσείου Μπενάκη και των Γενικών Αρχείων του Κράτους υπήρξαν ομολογουμένως πολύ επιτυχημένες και θα συνεχιστούν στο μέλλον, με στόχο τα πολιτιστικά αγαθά να αγγίζουν όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους και να τους κάνουν κοινωνούς του ελληνικού πολιτισμού, του παλαιότερου και του νεότερου.

Νίκος Βασιλάτος

Πρόεδρος της Εφορείας των Γ.Α.Κ.

Αντιπρόεδρος των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Το Διοικητικό Συμβούλιο για την περίοδο 2006-2007

Πρόεδρος:	Λένα Χατζηπέτρου
Α' Αντιπρόεδρος:	Νίκος Βασιλάτος
Β' Αντιπρόεδρος:	Διονύσης Βλαχόπουλος
Γεν. Γραμματέας:	Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος
Ταμίας:	Απόστολος Βερβέρογλου
Μέλη:	Ανθή Βαλσαμάκη Πάνος Μανιάς Αρτεμης Σκουμπουρδή Ρωξάνη Τσιμπροπούλου

Αναπληρωματικά μέλη: Μάρω Αλεξάκη, Λύντια Τρίχα, Καίτη Βαρβαγιάννη.

Επιτροπή Υποψηφιοτήτων: Κωνσταντίνος Τσαμαδός, Κάτε Συνοδινού, Εύη Παυλώφ.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΜΠΕΝΑΚΗ

Η σχέση της φωτογραφίας με την αρχιτεκτονική υπήρξε από τα πρώτα ήδη βήματα της νέας τέχνης ιδιαίτερη και στενή. Τα αρχιτεκτονήματα αποτέλεσαν τα θέματα των πρώτων φωτογραφικών πειραματισμών, που συνέβαλαν στην τεχνική και αισθητική εξέλιξη του νέου μέσου. Ένα μάλιστα από αυτά κατά το 19ο αιώνα σφράγισε την αρχή της σχέσης ανάμεσα στις δύο τέχνες. Πρόκειται για τη λήψη του Γάλλου Joseph-Nicéphore Niépce (1765-1833), ενός από τους «πατέρες» της φωτογραφίας, η οποία θεωρείται και η παλαιότερη φωτογραφία που σώζεται έως σήμερα.

2. Pierre-Gustave Joly de Lotbinière, Ανατολική όψη των Προπυλαίων. Αθήνα, Οκτώβριος 1839

Το 1826 ο Νιέρσε προσπάθησε να αποτυπώσει μια πραγματική εικόνα σε φωτοευαίσθητη επιφάνεια –συγκριμένα σε ένα χαρτί όπου είχε επιστρωθεί χλωριούχος άργυρος–, χρησιμοποιώντας μια μηχανή γνωστή ως *camera obscura*. Για το πείραμά του επέλεξε ως είδωλο ένα αρχιτεκτονικό θέμα: πρόκειται για τη θέα από το παράθυρο του σπιτιού του (εικ. 1). Η λήψη της φωτογραφίας αυτής, ηλιογραφίας όπως ο ίδιος την αποκάλεσε αργότερα, διήρκεσε 8 ώρες, κατά τις οποίες ο ήλιος στην πορεία του από την ανατολή στη δύση φώτισε και τις δύο πλευρές των κτηρίων.

Στις 19 Αυγούστου 1839 παρουσιάστηκε επισήμως στη Γαλλική Ακαδημία Τεχνών και Επιστημών στο Παρίσι η

1. Joseph-Nicéphore Niépce, Θέα από το παράθυρο. Παρίσι, 1826 (University of Texas, Austin)

εφεύρεση της φωτογραφίας και συγκεκριμένα η μέθοδος του Louis-Jacques Mandé Daguerre (1787-1851), ο οποίος, συνεχίζοντας το πείραμα του Niépce, κατάφερε να αποδώσει μια θετική εικόνα πάνω σε μια χάλκινη πλάκα. Κατά τη διάρκεια της ανακοίνωσης ο γάλλος ακαδημαϊκός François-Dominique Arago (1786-1853) δεν παρέλειψε να τονίσει τις πολυάριθμες εφαρμογές της «πρωτότυπης» ανακάλυψης. Συγκεκριμένα, ανέφερε ότι «για να αντιγραφούν όλα τα ιερογλυφικά των μεγάλων μνημείων των Θηβών, του Καρνάκ κ.ά, θα χρειαζόνταν είκοσι έτη και λεγόμενες σχεδιαστών, ενώ με τη δαγγεροτυπική μέθοδο ένα μόνο άτομο θα μπορούσε να κάνει αυτήν την τεράστια εργασία». Εμπνευσμένος από την ανακοίνωση αυτή, ο γάλλος εκδότης Noël-Marie-Paymal Lerebours (1807-1873) εφοδίασε ταξιδιώτες-φωτογράφους με δαγγεροτυπικές μηχανές και τους έστειλε να καταγράψουν «τα πιο αξιοσημείωτα μνημεία του κόσμου».

Έτσι ξεκίνησε το ταξίδι των πρώτων ξένων φωτογράφων στην Ελλάδα. Αψηφώντας τις καιρικές συνθήκες και το βάρος του φωτογραφικού τους εξοπλισμού, έφταναν στον ελληνικό χώρο με σκοπό να καταγράψουν, ακολουθώντας τις προκαθορισμένες διαδρομές των ταξιδιωτικών οδηγιών τους, τα «αξιοσημείωτα» αρχιτεκτονικά μνημεία του. Η Ακρόπολη, καθώς και οι αρχαιότητες που την περιβάλλουν, αποτελούσαν απαραίτητο σταθμό τους, με αποτέλεσμα η πορεία τους να ακολουθεί το ήδη διαμορφωμένο από τους περιηγητές-ζωγράφους στερεότυπο πρόγραμμα αποτυπώσεων και στο έργο τους να μεταφέρεται η εικόνα μιας ιδεατής Ελλάδας, που ταυτιζόταν με αυτήν της κλασσικής αρχαιότητας.

Η επιλογή των αρχιτεκτονημάτων ως θέματος του φωτογραφικού τους φακού ενισχύεται από την περιορισμένη δυνατότητα του τελευταίου να αποτυπώσει την κίνηση λόγω του μεγάλου χρόνου έκθεσης της φωτοευαίσθητης πλάκας. Ανάμεσα στους πρώτους δαγγεροτυπίστες, που ανέλαβαν την αποστολή του Lerebours, ήταν και ο Καναδός Pierre-Gustave Joly de Lotbinière (1789-1865). Ο Lotbinière, που ταξίδευε στη Μεσόγειο, επισκέφθηκε και φωτογράφησε για πρώτη φορά τις αθηναϊκές αρχαιότητες τον Οκτώβριο του 1839, δύο μόλις μήνες μετά την επίσημη ανακοίνωση της εφεύρεσης. Όπως αναμενόταν, το πιο δημοφιλές μνημείο –η Ακρόπολη– ήταν το πρωταρχικό θέμα που επέλεξε να απαθανάτισει (εικ. 2).

Η δαγγεροτυπική μέθοδος δεν είχε τη δυνατότητα να παράγει πολλαπλά αντίτυπα, γεγονός που οδήγησε τους φωτογράφους να προτιμήσουν τη μέθοδο της *καλοτυπίας*, με την οποία μπορούσαν να εκτυπώσουν απεριόριστο αριθμό θετικών εικόνων με τη μεσολάβηση ενός αρνητικού. Το 1835 ο Άγγλος William Henry Fox Talbot κατάφερε να αποτυπώσει σε «φωτογενές σχέδιο» (μικρού μεγέθους) το παράθυρο του σπιτιού του. Στην εικόνα αυτή, όπως ο ίδιος γράφει, μπορούσε κάποιος να διακρίνει με τη βοήθεια ενός μεγεθυντικού φακού τα περίπου 200 γυάλινα τετραγωνάκια που το αποτελούσαν. Το 1841 ανακοίνωσε τη βελτιωμένη του μέθοδο, την οποία ονόμασε *καλοτυπία*, εισάγοντας έτσι τη διαδικασία αρνητικού-θετικού και προσφέροντας τη δυνατότητα πολλαπλής αναπαραγωγής εικόνων. Μερικά χρόνια αργότερα, το 1844, εξέδωσε το πρώτο του λεύκωμα με τίτλο *Pencil of Nature* με 24 καλοτυπίες, στις περισσότερες από τις οποίες εικονίζονται αρχιτεκτονικά θέματα.

Ένας από τους γνωστότερους καλοτυπίστες στην Ελλάδα των μέσων του 19ου αιώνα υπήρξε ο διάσημος γάλλος αρχιτέκτονας Alfred-Nicolas Normand (1822-1909). Από το 1846 είχε εγκατασταθεί στη Ρώμη, όπου έμαθε την τέχνη της φωτογραφίας (και συγκεκριμένα τη μέθοδο της καλοτυπίας) από τους γνωστούς φωτογράφους Maxime Du Camp και Gustave Flaubert. Το φθινόπωρο του 1851 ο Normand περιόδευσε στη Θεσσαλία καταλήγοντας στην Αθήνα, ενώ τον Ιανουάριο του

3. Alfred-Nicolas Normand, *Το Φετιχέ τζαμί. Αθήνα, 1851*

4. Bartholomeo Borri, *Το Αχιλλείον. Κέρκυρα, ca 1870*

5. Bartholomeo Borri, *Αίθουσα του Αχιλλείου. Κέρκυρα, ca 1870*

6. Αφού Ρωμαΐδη, *Το Πανεπιστήμιο. Αθήνα, ca 1890*

7. Αφοί Ρωμαΐδη, Άποψη της οδού Φιλελλήνων. Αθήνα, ca 1890

8. Nelly's, Η εσωτερική αυλή του Παλαιού Πανεπιστημίου. Αθήνα, 1925-29

9. Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Ι.Ν. Αναστάσεως. Πειραιάς, ca 1935

10. Μαρία Ζαγορησίου, Άποψη οικίας. Λέσβος, 1981

1852 επισκέφθηκε τη Σύρο, στο δρόμο της επιστροφής για την Αγκώνα. Πιθανολογείται ότι ο Normand τράβηξε συνολικά 130 καλοτυπίες κατά τη διάρκεια της περιοδείας του στον ελληνικό χώρο, από τις οποίες πολύ λίγες σώζονται έως σήμερα. Μέσα από το φωτογραφικό του φακό ο Normand απαθανάτισε κυρίως την Ακρόπολη και τις περιβάλλουσες αρχαιότητες της, στην κατάσταση εγκατάλειψης που βρίσκονταν λόγω της μακρόχρονης οθωμανικής κυριαρχίας (εικ. 3).

Στη διάρκεια αυτή των 30 περίπου ετών (1840-1870) η φωτογραφία παρέμεινε στα όρια της «απλής» καταγραφής της πραγματικότητας. Ο μεγάλος χρόνος έκθεσης της φωτοευαίσθητης πλάκας δεν άφηνε περιθώρια σύνθεσης και αυθορμητισμού στο φωτογράφο. Τα χρόνια που ακολούθησαν (1870-1890) αποτέλεσαν μια μεταβατική περίοδο, κατά την οποία η φωτογραφική τεχνική εξελίχθηκε. Η μέθοδος της καλοτυπίας αντικαταστάθηκε από την τεχνική του υγρού κολλοδίου και ο χρόνος έκθεσης της φωτοευαίσθητης πλάκας μειώθηκε, προσδίδοντας στη νέα εφεύρεση ευκρίνεια και ευκολία στη χρήση. Τα αρχιτεκτονικά θέματα παρέμειναν πάντα στην προτίμηση πολλών φωτογράφων, ενώ πολλοί είναι εκείνοι που θα πειραματίστηκαν με λήψεις σε εσωτερικούς χώρους κτηρίων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το φωτογραφικό υλικό του ιταλού φωτογράφου Bartholomeo Borri (ca 1842-1926), ο οποίος εγκαταστάθηκε στην Κέρκυρα το 1869 και άνοιξε φωτογραφείο με την επωνυμία *Stabilimento Fotografico di B. Borri*. Στις συλλογές του Φωτογραφικού Αρχείου του Μουσείου Μπενάκη περιλαμβάνεται μεγάλου μεγέθους δερματόδετο λεύκωμα με τίτλο *Album de Corfu, Grèce*. Ανάμεσα στις 64 φωτογραφίες, που το απαρτίζουν, ξεχωρίζουν οι αρχιτεκτονικές απόψεις του ανακτόρου του Αχιλλείου, που σκιαγραφούν μια λεπτομερή περιήγηση τόσο στον εξωτερικό χώρο (απόψεις του κτηρίου, του κήπου και των αγαλμάτων που το διακοσμούν) όσο και στο εσωτερικό του, με λήψεις των δωματίων και της κεντρικής σκάλας (εικ. 4-5).

Προς τα τέλη του 19ου αιώνα η ελληνική φωτογραφία διαγράφει μια σταθερή πορεία χωρίς αξιοσημείωτα επιτεύγματα. Ο αριθμός των επαγγελματιών φωτογράφων αυξάνεται, καθώς φωτογραφεία εμφανίζονται σε όλη την Ελλάδα και η παραγωγή των εικόνων είναι εντυπωσιακή. Το 1876 εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα οι αδελφοί Κωνσταντίνος και Αριστοτέλης Ρωμαΐδης, γνωστοί από τη φωτογράφιση των ανασκαφών της Ολυμπίας που διεξήγαγε το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο, συνεργασία η οποία οδήγησε στην ειδίκευσή τους στην αρχαιολογική φωτογραφία. Παράλληλα, οι αδερφοί Ρωμαΐδη υπήρξαν από τους πρώτους φωτογράφους που κατέγραψαν με το φακό τους τη σύγχρονη Αθήνα: φωτογράφισαν δημόσια και ιδιωτικά κτήρια, πλατείες, δρόμους. Στις εικόνες τους η ανθρώπινη παρουσία είναι διακριτική, ενώ τα κτήρια προβάλλονται μεγάλοπρεπα, με αυστηρότητα (εικ. 6-7).

Μια διαφορετική εικόνα της σύγχρονης ελληνικής πρωτεύουσας αποτύπωσε η ελληνίδα φωτογράφος Nelly's 30 περίπου χρόνια αργότερα. Το 1925-1929, καθοδηγημένη από τον ιστορικό Δημήτρη Καμπούρογλου, επιχείρησε μια περιγραφική απεικόνιση της παλαιάς πόλης των Αθηνών. Σύμφωνα με τον Άγγελο Δεληβορριά «οι φωτογραφίες της [καταγράφουν την Αθήνα] με τα μάτια μιας ψυχής που μπορεί να ανακαλύπτει το μεγαλειώδες μέσα στην ταπεινότητα του καθημερινού... με το χάρισμα να αποτυπώνει το ανατρίχιασμα της μνήμης μπροστά στην ερημιά που περιβάλλει τα πράγματα, όσο ακόμα βρίσκονται στο προστάδιο της φθοράς». Τα φωτογραφικά θέματα που συγκέντρωσε η Nelly's μετά από τακτικούς περιπάτους στα Αναψώτια, στο Ριζόκαστρο και στα οικοδομικά τετράγωνα του πύργου των Ανέμων και της βιβλιοθήκης του Αδριανού, επεξεργάστηκε με την τεχνική

bromoil (εικ. 8). Πρόκειται για ένα περίτεχνο φωτογραφικό τρόπο εκτύπωσης, που χρησιμοποιείτο, ώστε οι φωτογραφικές αποτυπώσεις να παραπέμπουν σε ζωγραφικούς πίνακες.

Η φωτογραφία τον 20ό αιώνα κινείται προς μια άλλη κατεύθυνση. Δεν είναι πια στατική και στημένη, αλλά αναζητά την κίνηση και τα ζωντανά στιγμιότυπα. Γίνεται μάλιστα πιο προσοιτή στους ερασιτέχνες, ενώ μέχρι τότε παρέμενε το προνόμιο των οικονομικώς ισχυρότερων. Πολλοί αρχιτέκτονες στρέφονται στη χρήση της φωτογραφικής μηχανής προκειμένου να τεκμηριώσουν εικονογραφικά τα έργα που αναλαμβάνουν. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται το φωτογραφικό έργο του διακεκριμένου αρχιτέκτονα Κωνσταντίνου Γεωργιάδη (1906-1985), που δωρήθηκε στο Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη το 2003. Η ενασχόλησή του με τη φωτογραφία χρονολογείται από τα μαθητικά του χρόνια και δεν περιορίζεται στην απλή καταγραφή της πραγματικότητας. Συνδυάζοντας τις γνώσεις του γύρω από τη χημεία, τις οποίες απέκτησε με τη βοήθεια ενός φαρμακοποιού, πειραματίστηκε τόσο με τις τεχνικές της φωτογραφικής εκτύπωσης όσο και με την κατασκευή φακών. Ωστόσο, οι φωτογραφικές αποτυπώσεις των αρχιτεκτονικών του έργων είναι καθαρά πληροφοριακές. Ο φακός του στρέφεται κατά τη διάρκεια της δόμησης σε κατασκευαστικές λεπτομέρειες, ενώ, όταν πια το έργο έχει ολοκληρωθεί, εικονογραφείται λιτά. (εικ. 9)

Κατά παρόμοιο τρόπο φωτογραφίζουν οι αρχιτέκτονες Μαρία Ζαγορησίου (γεν. 1921) και Χαράλαμπος Σφαέλλος (1914-2004). Στις φωτογραφικές απεικονίσεις των οικοδομικών τους έργων, όπως εξάλλου υπαινίσσεται και ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός τους, τα οργανικά στοιχεία προσαρμόζονται ήπια στο ανθρωπογενές περιβάλλον. Πέρα όμως από τη φωτογραφική καταγραφή των αρχιτεκτονημάτων τους, η Ζαγορησίου και ο Σφαέλλος χρησιμοποίησαν το μέσον για μελέτες αναπτυξιακών προγραμμάτων, με στόχο να στοιχειοθετήσουν προτάσεις επέμβασης για την ανάπτυξη του δομημένου παραδοσιακού χώρου, αλλά και τη συμπλήρωσή του, έτσι ώστε να μην διαταραχθεί το ιστορικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται. Οι εικόνες που προέκυψαν, τόσο από την έρευνα της Ζαγορησίου τη σχετική με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική στην Κρήτη, τη Δημητσάνα και τη Λέσβο (εικ. 10) όσο και του Σφαέλλου για τη συντονισμένη ανάπτυξη των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου (εικ. 11), αποτελούν μια φωτογραφική κατάθεση της μεταπολεμικής Ελλάδας.

Η επαγγελματική αντιμετώπιση της αρχιτεκτονικής φωτογραφίας εκπροσωπείται στις συλλογές του Φωτογραφικού Αρχείου του Μουσείου Μπενάκη μέσα από το έργο του Δημήτρη Χαρισιάδη (1911-1993), ιδρυτή και ιδιοκτήτη από το 1956 έως το 1985 του γνωστού φωτογραφικού πρακτορείου Δ.Α. Χαρισιάδης, με συνεργάτη το Διονύση Ταμαρέση. Στο πλαίσιο της εμπορικής φωτογράφισης ειδικεύθηκε στη βιομηχανική φωτογραφία και τη διαφήμιση, καταγράφοντας υποδειγματικά την εκβιομηχάνιση της χώρας, την ανάπτυξη της ναυτιλίας, την οικονομική άνθηση του τόπου και την εξάπλωση της σύγχρονης αρχιτεκτονικής (εικ. 12-13). Η ισορροπημένη, συχνά αφαιρετική σύνθεση, η άψογη τεχνική και η αισιοδοξία χαρακτηρίζουν τη φωτογραφική γραφή του Χαρισιάδη, ο οποίος συνδύασε τις ξένες επιδράσεις με την ελληνική αισθητική, σε ένα καθαρά προσωπικό ύφος.

Η φωτογραφία, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς, στο πέρασμα του χρόνου έχει ωφεληθεί από την αρχιτεκτονική. Η σταθερότητα των δομικών στοιχείων εξυπηρέτησε τους φωτογραφικούς πειραματισμούς του 19ου αιώνα, οπότε ο μεγάλος χρόνος έκθεσης υπήρξε επιτακτικός, ενώ κατά τον 20ό αιώνα τα αρχιτεκτονήματα τροποποιούν το ανθρωπινό περιβάλλον και αναπόφευκτα πολιορκούν τη φωτογραφική θεματογραφία. Από την άλλη, και η φωτογραφία έχει απο-

11. Χαράλαμπος Σφαέλλος, Παραδοσιακό σπίτι. Θάσος, 1955

12. Δημήτρης Χαρισιάδης, Πύργος Αθηνών. Αθήνα, 1971

13. Δημήτρης Χαρισιάδης, Ξενοδοχείο ΞENIA. Βόλος, 1963

τελέσει πολύτιμο βοήθημα για τον αρχιτέκτονα. Την μεταχειρίζεται ως εργαλείο προσωπικής χρήσης, που θα τον βοηθήσει να συγκεντρώσει με ευκολία και πιστότητα οπτικές σημειώσεις κατά τη διάρκεια της παραγωγής της δουλειάς του, αλλά και μετά την ολοκλήρωση αυτής, ως μέσον για την προβολή της.

Αλίκη Τσίργιαλου
Επιμελήτρια Φωτογραφικού Αρχείου
Μουσείου Μπενάκη

Σημείωση: Όλες οι φωτογραφίες εκτός από την εικ. 1 ανήκουν στις συλλογές του Φωτογραφικού Αρχείου του Μουσείου Μπενάκη.

IN MEMORIAM

Στις 30 Σεπτεμβρίου έφυγε πρόωρα από τη ζωή η αρχαιολόγος Μαίρη Σαλλιώρα-Οικονομάκου. Διακεκριμένη επιστήμων, με μεταπτυχιακές σπουδές στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, πλούσια ανασκαφική πείρα (στις Σέρρες, την Εύβοια, την Ανατολική Αττική, τον Πειραιά, την Τροιζηνία), συμβολή –ενίοτε καθοριστική– σε έργα αναστήλωσης (θέατρο Θορικού) και διαμόρφωσης αρχαιολογικών χώρων (Λαυρεωτική, Μαραθώνα, Σούνιο, Ραμνούντας), συμμετοχές σε συνέδρια και πολυάριθμα δημοσιεύματα, υπεύθυνη για την οργάνωση της έκθεσης του Μουσείου Λαυρίου, αφιερώθηκε στη μελέτη και την ανάδειξη της Λαυρεωτικής. Την ευθύνη της Ανατολικής Αττικής είχε άλλωστε και στη Β' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, όπου υπηρέτησε επί 23 χρόνια.

Η γνωριμία των Φίλων με τη Μαίρη Οικονομάκου έγινε το 2005: στις 21 Φεβρουαρίου έδωσε διάλεξη με θέμα: «Αττικής περιήγηση: Σούνιο», εντεταγμένη στον κύκλο εκδηλώσεων *Στα βήματα του Πανσανία*. Λίγους μήνες αργότερα, στις 22 Οκτωβρίου, πραγματοποιήθηκε η πρωτότυπη εξόρμηση –που η ίδια είχε εισηγηθεί στην Επιτροπή Εκδηλώσεων– στο χώρο του αρχαίου δήμου των Σουνίων. Στις 4 Νοεμβρίου 2006 επρόκειτο να μας ξεναγήσει στο Ραμνούντα· η μοίρα αποφάσισε διαφορετικά... Με τις οξείες και εύστοχες παρατηρήσεις της, την αφειδώλετη παροχή επιπλέον στοιχείων και πληροφοριών όποτε της ζητήθηκε, την εμφανή (αλλά ποτέ επιδεικτική) εις βάθος γνώση της περιοχής, αλλά και με τον ευθύ χαρακτήρα, την ανεπιτήδευτη συμπεριφορά και τη διαρκή προθυμία να θυσιάσει από το λίγο προσωπικό της χρόνο προς όφελος των φιλόρχαιων μελών, κέρδισε το σεβασμό για τον επιστήμονα και την εκτίμηση για τον άνθρωπο, που πολλοί θα επιθυμούσαν. Ως μικρό αντίδωρο, οι Φίλοι προέβησαν σε συμβολική δωρεά εις μνήμην της στη *Φλόγα* (Σύλλογο γονέων παιδιών με νεοπλασματική ασθένεια), σύμφωνα με την επιθυμία της οικογενείας της.

Σ.Ι.Α.

Τελευταίος αποχαιρετισμός στη Νέλλη Μαλικοπούλου

Η Νέλλη Μαλικοπούλου έφυγε για το μακρινό της ταξίδι στις 8 Νοεμβρίου. Η απουσία της είναι αισθητή σε όλη την οικογένεια του Μουσείου, καθώς υπήρξε παλιά, πιστή και πολύτιμη Φίλη του, αλλά και ένα ζωντανό κύτταρο του οργανισμού του.

Ιδιαίτερα όμως οδυνηρή είναι για όσους εργαζόμαστε στο Φωτογραφικό Αρχείο, όπου προσέφερε την εθελοντική της εργασία για 25 περίπου χρόνια, συμμετέχοντας στην ταξινόμηση και τεκμηρίωση του υλικού, αλλά και στην καθημερινή λειτουργία του. Στις συλλογές του εξάλλου κατέθεσε το φωτογραφικό έργο του αείμνηστου συζύγου της, εξαιρετικού ερασιτέχνη φωτογράφου, Στέφανου Μαλικόπουλου. Θα μας λείψει η στοργική της έγνοια για το τιμήμα, αλλά και για κάθε έναν από εμάς χωριστά, οι αποτελεσματικές επεμβάσεις της σε κάθε προσπάθειά μας, ενώ δυσαναπλήρωτες θα είναι οι σοφές υποδείξεις της και οι μοναδικές γνώσεις και εμπειρίες της για χρονικές περιόδους, πρόσωπα ή καταστάσεις, που γνώρισε και βίωσε κατά τη διάρκεια της ζωής της. Η βράβευσή της από την Ελληνική Ομοσπονδία Σωματείων Φίλων Μουσείων το 2004 ήταν μία συμβολική αναγνώριση της ανεκτίμητης εθελοντικής προσφοράς της.

Η Νέλλη θα μείνει πάντα ανάμεσά μας ως ένα φωτεινό παράδειγμα ήθους και στάσης ζωής. Η επιθυμία της για κοινωνική προσφορά, η ανιδιοτελής ικανοποίησή της για την επιτυχία κάθε καλού έργου, αλλά και η αμείλικτη αντίδρασή της σε ό,τι θεωρούσε ανάρμοστο, η αγάπη της για το ωραίο και η ποιότητα που διέκρινε κάθε εκδήλωση της ζωής της, είναι τα πολύτιμα δώρα που μας άφησε.

Φανή Κωνσταντίνου
Υπεύθυνη του Φωτογραφικού Αρχείου

Ενημερωτικό Δελτίο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, 106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210-7229958, Fax: 210-7298183, E-mail: friendbm@hol.gr
Ώρες Γραμματείας: Δευτέρα - Παρασκευή 9-2 μ.μ.

Συντακτική Επιτροπή:

Διοικητικό Συμβούλιο των Φίλων του Μουσείου Μπενάκη
Υπεύθυνος σύνταξης: Σταύρος Ι. Αρδανιτόπουλος
Γραμματεία: Μαριέλλα Τσαλδάρη-Βέλιου

Art Director: Κωνσταντίνος Αρδανιτόπουλος

ΘΕΡΜΕΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Όπως ανακοινώθηκε στο προηγούμενο τεύχος (Α'/2006, σ. 14) του Δελτίου, η μακρά και επίπονη διαδικασία της αγοράς των περίφημων αργυρεπίχρυσων πινακίων του 12ου αιώνα έφτασε σε αίσιο τέλος την άνοιξη του 2006. Στην προσπάθεια συνέβαλαν οι Φίλοι με όλες τους τις δυνάμεις: ως Σωματείο προσέφεραν συνολικώς 10.000 Ευρώ κατά τα έτη 2004, 2005 και 2006. Επιπλέον, ανταποκρινόμενα στην έκκληση του Διευθυντή του Μουσείου κ. Άγγελου Δεληβορριά το Νοέμβριο 2004, πολυάριθμα μέλη συνεισέφεραν μικρά ή μεγαλύτερα ποσά, πάντοτε όμως με θέρμη, προθυμία και απόλυτη συναίσθηση του χρέους τους έναντι του πολιτισμού της πατρίδας μας, του μεγαλύτερου εν τέλει κερδισμένου από την αγορά των ανεκτίμητων αυτών βυζαντινών δημιουργημάτων. Ως μικρή ανταπόδοση, μνημονεύουμε παρακάτω τα ονόματά τους:

- Δέσποινα Αγαπητού
- Ελένη Αγγελίδου
- Αναστασία Αγγελοπούλου
- Μαρία Αγγελοπούλου
- Χρήστος Αλεξανδρής
- Έφη Αλλαμανή
- Γκλάντις Αμπραβανέλ
- Ιουλία Ανδρονίκου
- Ευλαμπία Αντωνάκη
- Φώνη Αντωνίου
- Ισμήνη Αντωνούλα
- Σταύρος Ι. Αρβανιτόπουλος
- Ιφιγένεια Βαβουράκη
- Σμαράγδα Βακαλοπούλου
- Ανθή Βαλσαμάκη
- Λήδα Βαρδινογιάννη
- Φωτεινή Βασιλειάδου
- Ιωάννα Βερροιοπούλου
- Μαίρη Γαλάνη -Κρητικού
- Μαρίνος Γερουλάνος
- Αιμιλία Γερουλάνου
- Ευτυχία Γιαρμενίτη
- Μύρσα Γκίγκιλα
- Φανή Γκρόπα
- Σταματίνα Γουζουάση
- Καίτη Γραικούση
- Γεώργιος Δαλακούρας
- Πηνελόπη Δάμπαση
- Ελένη Δεράου
- Ελισάβετ Δημοτάκη
- Ασπασία-Ειρήνη Δρακάτου
- Ελένη Δρακοπούλου -Μερκάτη
- Ιωάννα Ευφραϊμόγλου
- Μαρία Ζαβιτσιάνου

- Ειρήνη Θεοδωρίδου
- Ιωσήφ Καββαδίας
- Αικατερίνη Καζούλη
- Ελένη Καλλιγά
- Ελπίς Καλοφωλιά
- Μαίρη Καμβύση
- Άγγελος Κανελλόπουλος
- Γιολάντα Κανελλοπούλου

- Βασίλειος Κόκκινος
- Ιωάννα Κολλέκα
- Ελευθερία-Λιλή Κολόμβου
- Ελένη Κομινού
- Βαλεντίνη Κούσουλα -Βούλγαρη
- Ιωάννα Κουτσουδάκη
- Φρίντα Κυπριώτη

- Δήμητρα Καραλιά -Μυτιληναίου
- Αργυρώ Καραμήτσου
- Αναστασία Καραμπέρη
- Κώστας Καρβελάς
- Λέλα Κασσαβέτη
- Πόπη Κασωτάκη
- Ανθήπη Κατσούλη
- Ποθούλα Καψαμπέλη
- Αλίκη Κελαϊδίτου
- Χρυσάνθος Κιρπότην
- Ηλίας Κλης

- Ιωάννης Κωστόπουλος
- Μαρία-Λουίζα Λέκκα
- Αφροδίτη Λεοντίδου
- Μυρσίνη Λεωνοδοπούλου
- Φωτούλα Λιώκη
- Γεράσιμος Λιώκης
- Καλλιόπη Μάρκογλου
- Ελίζα Μασσέλου
- Φωφώ Μαυρικίου
- Αλίκη Μαυροκορδάτου
- Ανδρέας Μεταξάς
- Αθηνά Μπαρουξή

- Κατερίνα Μπάσμπια
- Λίνος Μπενάκης
- Φανή Μπογδάνου
- Αναστασία Οικονομοπούλου
- Ευδοκία Οικονομοπούλου
- Άσπα Παπαγιαννίδη
- Χρυσής Παπαδάκη
- Ιωάννα Παπαδοπούλου
- Ασημίνα Παπαθεοφάνους
- Αглаία Παπακυριακού
- Νάση Παπαντωνίου
- Αναστασία Πατρικίου -Κορκολή
- Τασία Παυλοπούλου
- Ιωάννης Πεσμαζόγλου
- Τερέζα Πεσμαζόγλου
- Αναστασία Πίντου
- Ευφροσύνη Πιτσάκου
- Μαρία Ράλλη
- Δέσποινα Ροδοπούλου
- Καίτη Ρούπα
- Αναστασία Σαμαρά -Κρίστη
- Ιλεάνα Σιώρη
- Έλσα Σκλαβούνου
- Μαρία Σπέντσα
- Άννα Σταυρίδου
- Ελένη Στράτου
- Ντόρα Συμβουλίδου
- Μαρία Τζίνη
- Λύντια Τρίχα
- Δημήτριος Τσάμης
- Ευστάθιος Φινόπουλος
- Παναγιώτα Χανδακά
- Βάσω Χριστοπούλου
- Άννα Χριστοφίδου
- Γρηγόριος Χρυσοστομίδης

ΤΟ ΠΩΛΗΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Το νέο ελληνικό Μουσείο της Ισλαμικής Τέχνης, από τα λίγα του δυτικού κόσμου που προβάλλουν τον πολιτισμό των ισλαμικών χωρών, στεγάζεται εδώ και τρία χρόνια στο νεοκλασικό κτηριακό συγκρότημα του Κεραμεικού. Οι συλλογές της ισλαμικής τέχνης του Μουσείου Μπενάκη συγκαταλέγονται στις σημαντικότερες διεθνώς, καλύπτοντας δεκατρείς αιώνες καλλιτεχνικής δημιουργίας με αντιπροσωπευτικά αντικείμενα εξαιρετικής ποιότητας και ιστορικής σημασίας. Περιλαμβάνουν έργα κεραμικής, μεταλλοτεχνίας, χρυσοχοΐας, ξυλογλυπτικής, υαλουργίας και υφαντικής, καθώς και μικρότερες ενότητες με οστέινα ανάγλυφα, επιτύμβιες στήλες και όπλα.

Πλακάκια του Iznik Foundation

Με πρωταρχικό και σταθερό στόχο του Πωλητηρίου την παραγωγή και πώληση αντιγράφων από επιλεγμένα εκθέματα του Μουσείου Μπενάκη για την οικονομική υποστήριξη των δραστηριοτήτων του Ιδρύματος, επεκταθήκαμε και στο νέο αυτό χώρο, ανοίγοντας ένα μικρό κατάστημα με χαρακτηριστικά αντικείμενα ισλαμικής τέχνης. Από τις μουσειακές συλλογές επιλέξαμε αντιπροσωπευτικά δείγματα με διαχρονική αξία, για να τα αναπαραγάγουμε με σεβασμό και μεράκι.

Διατηρώντας και σε αυτό το Πωλητήριο τη λογική που διέπει τα άλλα δύο του Μουσείου (στο κεντρικό και στο κτήριο της Πειραιώς 138), ενδιαφεροθήκαμε για τις παλιές τεχνικές, που τείνουν να χαθούν, καθώς και για τους ανθρώπους που τις χρησιμοποιούν ακόμη στον τόπο τους.

- Στα σημαντικότερα και δημοφιλέστερα δείγματα παραδοσιακών τεχνών ανήκουν τα λεγόμενα πλακάκια Ιζνίκ, που μας ώθησαν να επικοινωνήσουμε με το ίδρυμα Iznik Foundation της Τουρκίας, όπου νέοι τεχνίτες αναβιώνουν, μετά από 300 χρόνια διακοπής, την τεχνική με την οποία κατασκευάζονταν τα πλακάκια το 16ο αιώνα. Η

Σκουλαρίκια περσικής τέχνης. Χρυσό αντίγραφο 18 και 22 καρατίων με διαμάντια και ρουμπίνια

Τάσι της εποχής του σουλτάνου Βαγιαζίτ Β' (1481-1512). Ασημένιο αντίγραφο

Χειροποίητο κεραμικό μπολ ζωγραφισμένο από την Έλενα Λάμπρον. Το σχέδιο βασίζεται στα κεραμικά Ιζνίκ

όλη διαδικασία φυσικά στηρίζεται στη δεξιότητα του ανθρώπινου χεριού. Οι πρώτες ύλες προέρχονται από την περιοχή γύρω από τη Νίκαια (σημ. Ιζνίκ), όπου και βρίσκονται τα εργαστήρια. Ο χαλαζίας (quartz) –ένας ημιπολύτιμος λίθος– κονιορτοποιείται και τα ψήγματα που προκύπτουν, αφού κοσκινιστούν, σχηματίζουν ένα διάφανο μείγμα, το οποίο διοχετεύεται σε καλούπι και αποτελεί τη βάση της χρωστικής ύλης, με την οποία ζωγραφίζεται ο άνωθινος διάκοσμος που χαρακτηρίζει τα πλακάκια Ιζνίκ.

- Στην Αίγυπτο κατασκευάζεται μια σειρά υφαντών, όπως μαξιλάρια και τσάντες. Συνδυάζοντας ποικίλα υλικά, όπως αιγυπτιακό βαμβάκι, μετάξι, φυσικό γυαλί και ασήμι, η συνεργάτης του Πωλητηρίου Τάνια Ρηγούλια φτιάχνει με τη βοήθεια νομάδων της Αιγύπτου χρηστικά και διακοσμητικά αντικείμενα, που αναδεικνύουν τις αξίες της παραδοσιακής τέχνης, την ομορφιά, τη μαστοριά και την πηγαία έμπνευση.

- Στην Ινδία κατασκευάζονται για το Πωλητήριο του Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης τα κοσμήματα της Χαράς Κουράγιου από παλιούς τεχνίτες με την τεχνική Koudan, κατά την οποία ο χρυσός παραμένει στα 24 καράτια και το σμάλτο δουλεύεται με τις πατροπαράδοτες μεθόδους.

- Στον ίδιο χώρο του Μουσείου διατίθενται επίσης κοσμήματα της Ντιάνας Μπόμπολου, η οποία χρησιμοποιεί υλικά που μάζεψε από το Μαρόκο, την Ινδία, την Αιθιοπία και αλλού.

- Αντλώντας την έμπνευσή τους από την ισλαμική κεραμική, τρεις ελληνίδες κεραμίστριες, η Θεοδώρα Χωραφά, η Έλενα Λάμπρου και η Αλεξάνδρα Σολωμού, δημιούργησαν χρηστικά σκεύη με μοτίβα και τεχνικές της Ανατολής, που αναδεικνύουν το χρωματικό και θεματικό πλούτο των προτύπων.

- Η Μαρία Κουμιντζή και η Αργυρώ Κέκου κατασκεύασαν πιστά αντίγραφα τυπικών ισλαμικών κεραμικών σκευών και διακοσμητικών αντικειμένων, όπως κανάτες, πιάτα, αυγά.

Παρά τον περιορισμένο χώρο, στο νέο Πωλητήριο ο επισκέπτης μπορεί να βρει όχι μόνο αντίγραφα εκθεμάτων ισλαμικής τέχνης ή πρωτότυπα έργα ανατολίτικης έμπνευσης, όπως αυτά που αναφέρθηκαν ως τώρα, αλλά και βιβλία σχετικά με το μακραίωνα πολιτισμό και την πλούσια ιστορία της ισλαμικής Ανατολής.

*Λέσποινα Γερουλάνου
Υπεύθυνη του Πωλητηρίου*

*Χειροποίητο
κεραμικό κύπελλο
ζωγραφισμένο από
την Αργυρώ Κέκου.
Ο διάκοσμος είναι
εμπνευσμένος
από τα οθωμανικά
κεραμικά του 16ου
αιώνα, που κατα-
σκευάζονταν στο
Ιζνίκ*

*Περιδέραιο με ημιπολύτιμους λίθους και κντία-φυλακτά,
που περιείχαν στίχους (σουράτ) από το Κοράνι*

Πιάτα από την Κιουντάχεια. Χειροποίητα κεραμικά αντίγραφα ζωγραφισμένα από τη Μαρία Κουμιντζή

«...ΚΑΙ ΕΣΤΩ ΕΙΣ ΕΝΘΥΜΗΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΤΑΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ...»

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

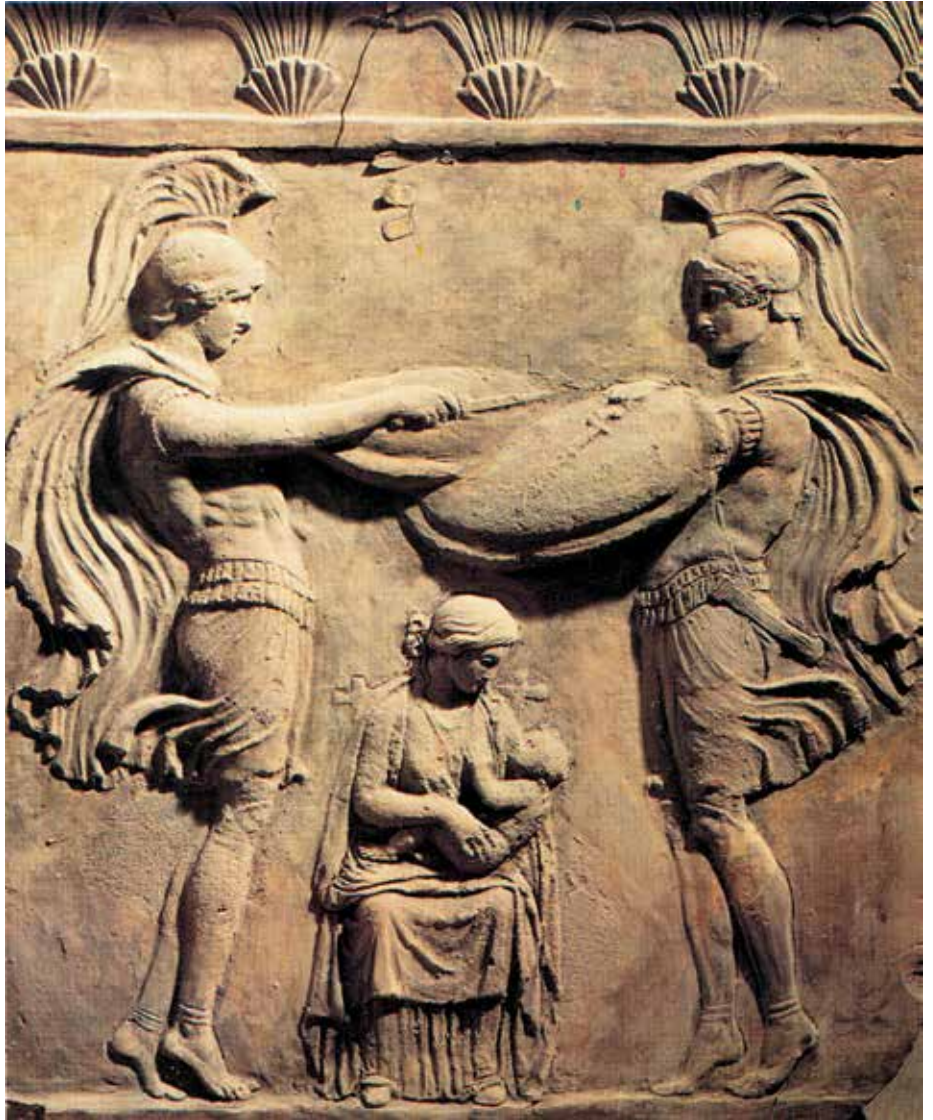
«Αυτούς τους αγώνες και αυτές τις γιορτές που κρατούν όλο το χρόνο...» υπενθυμίζει ο Περικλής στον περίφημο «Επιτάφιο» λόγο του, όταν αναφέρεται στις απολαύσεις που προσφέρει η πόλις των Αθηνών στους πολίτες της. Όταν η αρχαία εθνική θρησκεία, που επί τουλάχιστον 2.500 χρόνια λάτρεψαν οι Έλληνες, «...κύλησε μέσα στο πορφυρένιο σάβανο της λήθης, όπου κοιμούνται οι νεκροί θεοί...», τότε λίγο-πολύ όλες οι γιορτές της αρχαιότητας φόρεσαν χριστιανικό μανδύα. Οι Έλληνες διατήρησαν τις συμβολικές επετείους με χριστιανικές πλέον ονομασίες. Άλλωστε, οι γιορτές αυτές από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας φάνηκε πως είναι πανανθρώπινες και παλλαϊκές.

Η Θεία Γέννηση

Τότε που οι γνώσεις της αστρονομίας ήταν λιγοστές, οι άνθρωποι πίστευαν ότι αυτό που συμβαίνει στην καρδιά του χειμώνα, όταν ξαφνικά αρχίζει να μικραίνει η νύκτα και αντιστοίχως να μεγαλώνει η ημέρα, δηλαδή το χειμερινό ηλιοστάσιο, έχει σχέση με την επιστροφή του ηλίου στη γη. Ερμήνευαν λοιπόν το φαινόμενο ως αναγέννηση του ηλίου και καθιέρωσαν την επέτειο της γέννησης του θεού Ηλίου ως ημέρα της γέννησης του Θείου Βρέφους. Όπως το Φως, ο Ήλιος ανατέλλει μέσα από το έρεβος, από τα βάθη του σκότους, συμβολικά και οι μεγάλοι θεοί γεννιούνται μέσα στη νύκτα, σε κάποια σπηλιά, σε κάποια φάτνη και το άγγελμα «Η Παρθένος έτεκεν! Το φως έλαμψε!» ακούγεται σε όλους τους λαούς της γης, σε όλες τις γλώσσες δια μέσου των αιώνων. Στην αρχαία Ελλάδα το Θεϊον Βρέφος ονομαζόταν Ζευς, Ήλιος, Διόνυσος και Ορφεύς. Στην Αίγυπτο αντιστοίχως το αποκαλούσαν Όσιρι, Ωρο και αργότερα Αιώνα. Αλλά και στην Περσία και τη Ρώμη το έλεγαν Μίθρα. Και ύστερα ήρθε ο δικός μας Ιησούς.

Τα πρώτα χρόνια η γέννηση του Θείου Βρέφους της χριστιανοσύνης εορταζόταν δώδεκα μέρες μετά το χειμερινό ηλιοστάσιο, δηλαδή στις 6 Ιανουαρίου, μαζί με τα Θεοφάνεια. Την ίδια εποχή, την ίδια ακριβώς ημέρα εορταζόταν στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου η γέννηση του Αιώνος από την ελληνική Κόρη. Αιών είναι η μεταγενέστερη ονομασία του Οσίριδος και η ελληνική Κόρη ταυτίζεται με την Ίσιδα, της οποίας αστερισμός ήταν ο Σείριος. Χρόνια και χρόνια την ίδια εποχή οι Αιγύπτιοι παρατηρούσαν το Σείριο να ανατέλλει στον ορίζοντα και να αναγγέλλει τη γέννηση του Οσίριδος ή του Ωρου. Συνάμα σηματοδοτούσε την πολυπόθητη πλημμύρα του ποταμού Νείλου, που έφερνε ζωή στη διψασμένη Αίγυπτο και εξασφάλιζε την αιώνια ζωή.

Μεταξύ των χρόνων 336 και 352 καθιερώθηκε στην Εκκλησία τη Ρώμης από τον πάπα Ιούλιο και στη συνέχεια στην Εκκλησία της Ανατολής από το Χρυσόστομο να εορτάζεται η «μητροπόλις των εορτών» –όπως είπαν τα Χριστούγεννα–

Ο νεογέννητος Ζευς στην αγκαλιά της νύμφης Αμαλθείας, κρυμμένος στη σπηλιά τις Τήης. Μπροστά οι πάνοπλοι Κουρήτες χορεύουν και κροτούν τις ασπίδες τους, για να καλύψουν τις φωνές του νεογνού. Ανάγλυφο των ρωμαϊκών χρόνων, Παρίσι, Μουσείο του Λούβρου

στις 25 Δεκεμβρίου, αμέσως μετά το χειμερινό ηλιοστάσιο, όταν αρχίζει να μεγαλώνει η ημέρα. Οι υπολογισμοί βασίστηκαν κυρίως στη φράση του Προδρόμου: «Εκείνον (ενν. το Χριστό) δει αυξάνειν, εμέ δε ελαττούσθαι» (Ιωάννου Γ30). Κατά συνέπεια, η γέννηση του Θεανθρώπου τοποθετήθηκε εκεί που αρχίζει η αύξηση των λεπτών της διάρκειας της ημέρας. Και συμπίπτει ακριβώς με την αναγέννηση του Ηλί-

ου, που τον αποκάλεσαν «Sol Invictus» δηλαδή «Αήττητο Ήλιο», προσωνύμιο που αποδίδεται επίσης στο Μίθρα και φυσικά στον Ιησού Χριστό.

Ιδιαίτερα για μας τους Έλληνες η γέννηση του Χριστού φέρνει στη μνήμη μία πολύ παλαιά ιστορία. Πέραν του Ζωοδότου Ηλίου, του Ορφέως, του Διονύσου και του Αδώνιδος, των σπουδαίων αυτών θεών των αρχαίων Ελλήνων –που γεννώνται, πεθαίνουν και πάλι αναγεννώνται συμβολίζοντας τον κύκλο της ζωής– πέραν αυτών υπάρχει και ο Ζευς. Ο πατέρας των θεών Ζευς, του οποίου η υπεροχή έναντι των άλλων θεών δυνάμωσε την ιδέα του μονοθεϊσμού. «Ο Δίας είναι ο αέρας, ο ουρανός, η γη και τα πάντα και όσα είναι πάνω από τα πάντα».

Σύμφωνα με την ελληνική μυθολογία ο Ζευς είναι ένα άλλο Θεϊόν Βρέφος, που γεννιέται μέσα στη νύκτα, σε μια σπηλιά του όρους Δίκη της Κρήτης. Νύμφες σύντροφοι των Κουρητών φροντίζουν το νεογέννητο μαζί με την Αμάλθεια, μια στοργική κατσίκਾ που τρέφει με το πολύτιμο γάλα της το μικρό θεό. Περιστερία φέρουν από τον Ολυμπο νέκταρ και αμβροσία. Έτσι, όλη η φύση συνδράμει στη φροντίδα και τη ζεστασιά του Θεϊού Βρέφους, του Διός. Επιπλέον, ο μικρός Ζευς δέχεται και πρόσφορές. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το δώρο της μικρασιατικής θεάς Αδράστειας: μία χρυσή κούνια και μια χρυσή σφαίρα, που συμβολίζουν και προδικάζουν τη μελλοντική κυριαρχία του νεογέννητου. Σύμφωνα με κείμενα της ελληνιστικής εποχής, κάθε χρόνο την ημέρα των γενεθλίων του Διός μία μεγάλη λαμπερή φλόγα προέβαλλε μέσα από τη σπηλιά που γεννήθηκε ο θεός.

Για μας τους Έλληνες λοιπόν η γέννηση του θεού είναι μια πανάρχαια ιστορία, που χάνεται στα βάθη των αιώνων. Είναι συνάμα η ελπίδα για την αναγέννηση της ζωής και της γης, της βλάστησης και της καρποφορίας.

Τα Θεοφάνεια και τα Πλυντήρια της αρχαιότητας

Το νερό ως μέσον καθαρισμού και εξαγνισμού συναντάται στη λατρευτική ζωή πολλών θρησκειών. Παράλληλα, η πίστη στην εμφάνιση (επιφάνεια) του θείου, για να βοηθήσει και να νουθετήσει, ανήκει στις δοξασίες όλων των λαών. Ειδικότερα στην αρχαία Ελλάδα υπήρχε η Επιφάνεια, η πεποίθηση για την εμφάνιση της θεϊκής δύναμης, δηλαδή η αποκάλυψη της θεότητας για να προστατεύσει και να καθοδηγήσει τους πιστούς.

«Ήρθαν τα φώτα και οι φωτισμοί» τραγουδούσαν οι Έλληνες και την αγιοσύνη της μέρας πληρούσε η χαρά για το φευγικό των Καλικαντζάρων. Πλάσματα της φαντασίας του ελληνικού λαού οι Καλικάντζαροι, είναι απομεινάρια αρχαίων δοξασιών. Τότε, στις παραλίες της Αττικής μετά τον αγιασμό των υδάτων κατέβαζαν από το εικονοστάσι τις εικόνες, έπειναν και τα γεωργικά εργαλεία τους και πήγαιναν στη θάλασσα για να τα πλύνουν με το θαλασσινό νερό που ήταν πλέον «αγιασμένο». Με αυτό τον τρόπο ό,τι είχε μολυνθεί με

Η Γέννηση. Ψηφιδωτό 11ου αι., καθολικό Μονής Δαφνίου

το πέρασμα του χρόνου γινόταν πάλι... «καθαρό» κι αποκτούσε τη δύναμη και την αξία του! Το έθιμο αυτό μας φέρνει πίσω στην αρχαιότητα στην εορτή των Πλυντηρίων των αρχαίων Αθηναίων. Στην τελετή κατά την οποία κατέβαζαν με πομπή το σεπτό ξδάνο της θεάς Αθηνάς στο Φάληρο και το έπλεναν στα νερά του Σαρωνικού.

Αργότερα, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, την παραμονή των Θεοφανείων γιόρταζαν και οι Καλημέρηδες, που είχαν αποκλειστικό δικαίωμα να τραγουδούν στα σπίτια της Αθήνας τα κάλαντά τους, τα «καλημέρα». Καλημέρηδες ονομάζονταν οι ενοικιαστές των νερών του Κηφισού, που λέγονταν και ποταμάρχοι. Αυτοί φρόντιζαν για τη διανομή των ποτιστικών νερών στους Αθηναίους. Βλέπετε, κάποτε στη μαγική πόλη μας ο Κηφισός και ο Ιλισός είχαν άφθονα νερά.

Σαν σήμερα, λοιπόν, οι Καλημέρηδες και οι βοηθοί τους με φλάμπουρα και με βιολιά γύριζαν τα αθηναϊκά σπίτια και τραγουδούσαν τα «καλημέρα». Χρήματα δεν καταδέχονταν, αλλά ακριβοπληρώνονταν τα βιολιά. Μπαίνοντας στις αυλές των σπιτιών είχαν το δικαίωμα να πάρουν όποιο πουλερικό εύρισκαν εκεί. Γι' αυτό απ' τα βαθιά χαράματα οι γερόντισσες Αθηναίες συμβούλευαν νεώτερες «κλειδώστε τα πουλερικά στα κοτέκια (κοτέτσια), γιατί θα 'ρθούν οι Καλημέρηδες». Εννοείται ότι επίτηδες άφηναν κάποιο πουλερικό –φυσικά το πιο καχεκτικό– «πεσκέσι» για τους Καλημέρηδες. Όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Αθηναιογράφος Καμπούρογλου: «Άφηναν όρνιθα τινά, μη διακρινομένην επί εκτάκτω ευρωστία!».

Και οι Καλημέρηδες τραγουδούσαν: «Καλήμερα, καλήμερα και πάντα καλημέρα κι ας τον καλημερίσουμε τούτο μας τον αφέντη». Ύστερα παίνευαν τον αφέντη, την όμορφη κυρά και τα νεαρά βλαστάρια του σπιτιού. Και τελείωναν με τις γνωστές καλές ευχές: «Εδώ που τραγουδήσαμε πέτρα να μην ραγίσει και ο νοικοκύρης του σπιτιού πολλούς χρόνους να ζήσει. Εις έτη πολλά».

Άρτεμις Σκουμπουρδή

FOR OUR FOREIGN FRIENDS

Stavros I. Arvanitopoulos

FRIENDS' ACTIVITIES

On the 21st June, the official first day of summer, the Friends enjoyed an evening of good food at the Museum café with serenades and music from the Ionian islands. The program for the second half of 2006 included guided tours of major museums and institutions in Athens: the museum and archaeological site at Keramikos, the Panathenian Stadium and ancient temples in the Ilissos area, the Greek Literary and Historical Archive, Omorphokklisia in Galatsi and the Postal and Philatelic museum. There were several visits to exhibitions: «From a love of classical antiquity to Philhellenism» at the National Historical Museum, «The history of Greek banknotes (1822-2002)» at the Historical Archive of the National Bank of Greece, «Shaping the Beginning. Early 20th century artists and the Ancient Eastern Mediterranean» at the Goulandris Museum of Cycladic Art, and «The Peloponnese: Cartography and History, the 16th-18th centuries» at the Educational Institute of the National Bank. There were also trips to places of cultural interest: Lechaion and Sikyon, Megara and Aigosthena, Andros, Pylia, Chalkis and Eretria, the castle of Eleftherai and the monastery of Hosios Meletios, Nafplio.

Stavros I. Arvanitopoulos

THE MUSEUM OF ISLAMIC ART GIFT SHOP

Continuing the gift shop's aim to produce and sell copies of selected exhibits as a means of supporting the Benaki Museum financially, we have expanded by opening a new outlet, a small shop in the Museum of Islamic Art. In keeping with the policy at our other two gift shops, we have focused on ancient craft techniques, which are dying out, and on those people who still use such techniques in their native lands. To this end, we collaborated with the Iznik Foundation in Turkey, where after a gap of 300 years, young craftsmen have revived the techniques used to make the famed Iznik tiles in the 16th century. In Egypt, our associates make decorative and functional items with the help of nomads, while in India jewellery is made for the Gift Shop by experienced craftsmen using the Koudan technique. Also available is jewellery made from materials from Morocco, India, Ethiopia and elsewhere, faithful reproductions of traditional Islamic vessels and decorative items, as well as functional items with Eastern designs, and, lastly, books concerning the centuries old culture and rich history of the Islamic East.

Despina Geroulanou

PHOTOGRAPHY AND ARCHITECTURAL MEDIA FROM THE COLLECTIONS OF THE BENAKI MUSEUM PHOTOGRAPHIC ARCHIVE

There has been a close connection between photography and architecture since the early days of the new art form. The oldest existing photograph –the heliotype made by the Frenchman J.-N. Niépce (1826), had an architectural subject–the view from the window of his house. In 1839, inspired by the presentation of L.-J. Mandé Daguerre's new technique in Paris, the French publisher N.M. Paymal Lerebours equipped traveler-photographers with daguerreotype cameras and sent them to record «the most remarkable monuments in the world». As a result, the first foreign photographers travelled to Greece. Undaunted by the weather conditions and the weight of their photographic equipment, they arrived on Greek soil with the aim of recording the country's most remarkable archaeological monuments. The Acropolis and the antiquities around it, were an essential stopping point. At the end of the 19th century the number of professional photographers increased greatly, and photographic studios appeared throughout Greece, resulting in an impressive number of images, in which the human presence is unobtrusive, while the buildings are shown in all their austere glory. Photography in the 20th century moved in a different direction. No longer static or staged, it now focused on movement and on capturing shots of live action. At the same time many architects turned to photography as a means of documenting visually the projects they had undertaken.

Aliki Tsirgialou

ATHENIAN CELEBRATIONS THROUGH THE AGES

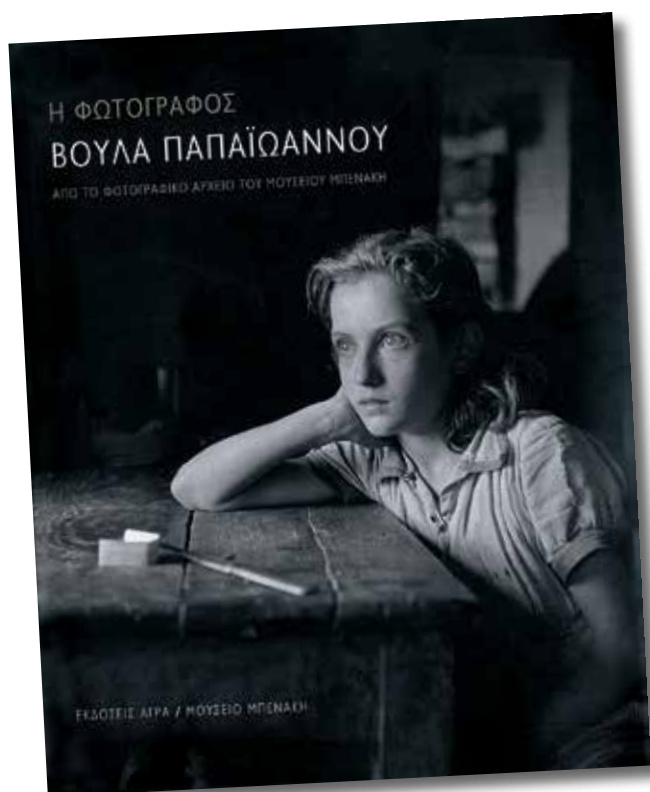
When knowledge of astronomy was limited, people interpreted the winter solstice as the rebirth of the sun and the anniversary of the birth of the sun became established as the day when the Divine Infant was born. In Ancient Greece the Divine Infant was called Zeus, Helios, Dionysus and Orpheus, in Ancient Egypt Osiris, Horus and later Aion, in Persia and in Rome Mithras. Our own Jesus came later. For the Greeks, then, the birth of a deity was an extremely old story which went back countless centuries.

Every year, on the day of Epiphany on the beaches in Attica, after the blessing of the waters, the Athenians would take icons and agricultural tools down to the sea to wash them in the sea water which was now «holy». In this way, whatever had been contaminated by the passing of time became pure once more and regained its strength and value. This custom harks back to the celebration of the Ancient Athenian washing rites (*Plyntiria*), in which the revered idol of the goddess Athena was taken to Faliron in a parade and washed in the waters of the Saronic Gulf.

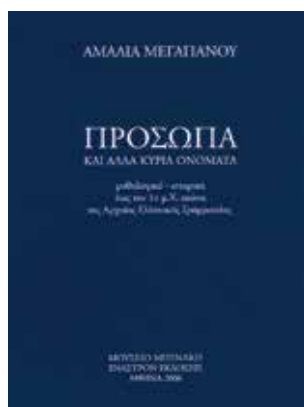
Artemis Skoubourdi

Summary: S.I.A. Translation: Tracy Huntingford

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

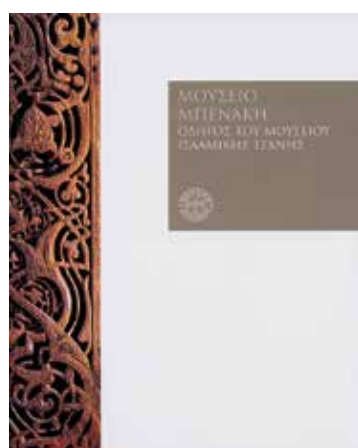

Η φωτογράφος Βούλα Παπαϊωάννου.
Από το Φωτογραφικό Αρχείο του Μουσείου Μπενάκη
(συλλογικό έργο)
Μουσείο Μπενάκη, Εκδόσεις Άγρα
Χρόνος έκδοσης: 2006
ISBN: 960-325-649-8 (Μ. Μπενάκη)
960-8347-43-2 (εκδόσεις Άγρα) (ελληνικά)

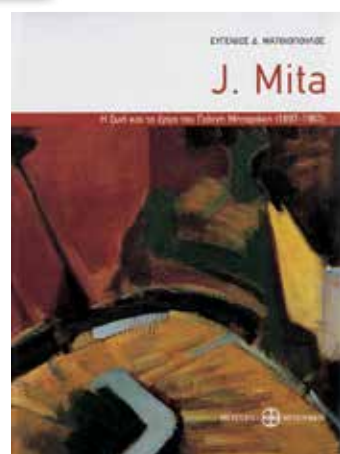
Πρόσωπα και άλλα κύρια ονόματα. Μυθολογικά – ιστορικά έως τον 1ο μ.Χ. αιώνα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας
Αμαλία Μεγαπάνου
Μουσείο Μπενάκη, Εκδόσεις Έναστρον
Χρόνος έκδοσης: 2006
ISBN: 960-8347-34-3
(ελληνικά)

Η Πινελόπη Δέλτα και ο κόσμος της
Αλέκος Π. Ζάννας (επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη
(Ιστορικά Αρχεία)
Χρόνος έκδοσης: 2006
ISBN: 960-8347-45-9 και
978-960-8347-45-8
(ελληνικά)

Μουσείο Μπενάκη. Οδηγός του Μουσείου Ισλαμικής Τέχνης
(συλλογικό έργο)
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος έκδοσης: 2006
ISBN: 960-8347-35-1
(ελληνικά, αγγλικά)

J. Mita. Η ζωή και το έργο του Γιάννη Μπαταράκη (1897-1963)
Ευγένιος Δ. Μαθιόπουλος
Μουσείο Μπενάκη
Χρόνος έκδοσης: 2006
ISBN: 960-8347-40-8
(ελληνικά)

Αριστοτέλης Ωνάσης. Πέρα από τον Μύθο του
Σοφία Χανδακά (επιμ.)
Μουσείο Μπενάκη, ΑΡΙΟΝΑ Α.Ε.
Χρόνος έκδοσης: 2006
ISBN: 960-8347-42-4
(Μ. Μπενάκη),
960-89403-0-3
(ΑΡΙΟΝΑ Α.Ε.)
(ελληνικά, αγγλικά)

Οδηγός Ιστορικών Αρχείων Μουσείου Μπενάκη
Βαλεντίνη Τσελίκα
Μουσείο Μπενάκη
(Ιστορικά Αρχεία)
Χρόνος έκδοσης: 2006
ISBN: 960-8347-46-7
(ελληνικά)

Οπωροπωλείον «Ο Απολλών» (1939). Λάδι σε καμβά, 55x46 εκ.
Εθνική Πινακοθήκη και μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου, Αθήνα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΕΝΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΗΡΙΟ

12 Δεκεμβρίου 2006 – 20 Ιανουαρίου 2007
Πάνος Ηλιόπουλος: Η περιπέτεια της ζωής
ή η ποίηση της φωτογραφίας

12 Μαρτίου – 15 Απριλίου
Αφιέρωμα στο συνθέτη
Γιώργο Σισιλιάνο

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

22 Νοεμβρίου 2006 – 21 Ιανουαρίου 2007
Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας.
Ο Απολλώνιος – ο Διονυσιακός

1 Δεκεμβρίου 2006 – 4 Φεβρουαρίου 2007
Η οικιστική του Κωνσταντίνου Α. Δοξιάδη
και η αρχιτεκτονική της εντοπίας

1 Φεβρουαρίου – 11 Μαρτίου
Κώστας Πανιάρας
50 Χρόνια Ζωγραφική

ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΑΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή,
Σάββατο: 9:00-17:00, Πέμπτη: 9:00-24:00,
Κυριακή: 9:00-15:00
Τηλ. κέντρο: 210-36 71 000,
Fax: 210-36 71 063

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Κουμπάρη 1, Αθήνα
Δευτέρα - Παρασκευή: 9:00-15:00
Τηλ.: 210-36 21 027 – 029,
Fax: 210-36 42 216

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Εμμανουήλ Μπενάκη 38 και
Στεφάνου Δέλητα, Κηφισιά
Δευτέρα – Παρασκευή: 10:00-14:00
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-80 79 878, Fax: 210-62 06 700

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Πλατεία Φιλικής Εταιρείας 15, Αθήνα
Δευτέρα-Παρασκευή: 9:00-15:00
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-72 11 033, Fax: 210-72 28 465

ΑΡΧΕΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Πειραιώς 138, Αθήνα
(μετά από τηλεφωνική συνεννόηση)
Τηλ.: 210-34 53 338
E-mail: DCNA@benaki.gr

ΚΤΗΡΙΟ ΟΔΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 138

Πειραιώς 138, Αθήνα
Τετάρτη-Πέμπτη-Κυριακή: 10:00-18:00
Παρασκευή-Σάββατο: 10:00-22:00
Τηλ.: 210-34 53 338

ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΣΛΑΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Διπύλου 12 και Αγίων Ασωμάτων 22
Τρίτη, Πέμπτη - Κυριακή: 9:00-15:00
Τετάρτη: 9:00-21:00. Τηλ.: 210-32 25 550

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ Ν. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ-ΓΚΙΚΑ

Δευτέρα-Παρασκευή: 10:00-14:00
(κατόπιν τηλεφωνικής συνεννόησης)